

TREBALL DE FINAL DE MÀSTER

ELABORACIÓ D'UN DICTAMEN JURÍDIC RELATIU A UN CAS DE DRET DE FAMÍLIA

Alumna: Georgina Jaime Esteve

NIUB: 15662356

Tutora: Dra. Gemma Rubio Gimeno

ÍNDEX

1.Exposició dels antecedents fàctics, ordenació cronològica i anàlisi de la documentació requerida als clients. Relació de legislació i jurisprudència aplicable. Bibliografia	1
1.1 Exposició dels antecedents de fet	1
1.2 Ordenació cronològica dels antecedents fàctics exposats	2
1.3 Anàlisi de la documentació requerida als clients	3
1.4 Qüestions a resoldre	5
1.5 Relació de legislació i jurisprudència aplicable al cas	5
1.5.1 Legislació	5
1.5.2 Jurisprudència	7
1.6 Bibliografia consultada	7
2. Anàlisi legal del supòsit de fet	9
2.1. Valoració de la validesa del matrimoni celebrat entre en Vincenzo i en Ramón. Anàlisi des del dret intern i des de l'àmbit comparat	9
2.1.1 Llei aplicable al matrimoni	9
2.1.2 Validesa del matrimoni entre persones del mateix sexe segons la legislació espanyola	10
2.1.3 Validesa del matrimoni homosexual amb element d'internacionalitat i reconeixement extraterritorial d'aquest	11
2.2 Anàlisi de la validesa de la inscripció de la filiació derivada del contracte de maternitat subrogada atenent a la legislació i jurisprudència actual	14
2.2.1 Anàlisi de la STS, Sala de lo Civil núm. 835/2013, de 6 de febrer de 2014 i dels seus antecedents	14
2.2.2 Anàlisi de la qüestió conforme la posició actual del TEDH	18
2.2.3 Breu reflexió personal de l'estat actual de la qüestió	19
2.3 Determinació del règim econòmic matrimonial entre Vincenzo i Ramón. Crisis matrimonial: Competència judicial Internacional i Llei aplicable al divorci	20
2.3.1 Règim econòmic matrimonial d'en Vincenzo i en Ramón.	20
2.3.2 Competència judicial internacional per conèixer de la demanda de divorci	21
2.3.3 Llei aplicable al divorci entre Vincenzo i Ramón	21
2.4 Determinació del règim econòmic del matrimoni entre en Ramón i la Carla	23

2.5 Regulació i desenvolupament del procediment de divorci i peticions de les parts:	
Atribució o distribució de l'ús de l'habitatge familiar i cura de la Martina	25
2.5.1 Regulació i desenvolupament del procediment de divorci	25
2.5.2 Peticions de les parts en relació a l'atribució o distribució de l'ús de l'habitatge familiar	27
2.5.3 Peticions de cada una de les parts en relació a la guarda de la Martina	29
2.6 Valoració del possible estatus de parella de fet entre en Ramón i en Manel.	31
2.7 Determinació dels drets a favor de la Carla: drets derivats de l'extinció del règim econòmic i drets viduals.	34
2.7.1 <i>Dret derivat de l'extinció del règim econòmic de separació de béns</i>	35
2.7.2 <i>Drets viduals que pertocuen a la Carla</i>	36
2.8 Destí successori dels béns d'en Ramón.	37
3. Conclusions	40
4. Emissió de les recomanacions dirigides als clients	42

Dictamen que emet Georgina Jaime Esteve, advocada de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona, col·legiada núm. 15662356, segons el seu lleial saber i entendre sobre els fets relatius a les crisi matrimonial que afecta al Sr. Ramón així com també sobre altres qüestions familiars.

1. Exposició dels antecedents fàctics, ordenació cronològica i anàlisi de la documentació obrant i requerida als clients

1.1 Exposició dels antecedents de fet

En l'exposició de fets del cas que ens ocupa es descriuen un seguit de vivències que giren al voltant de la figura d'en Ramón, les quals, analitzades des d'un punt de vista jurídic, susciten el plantejament de diverses qüestions relatives al Dret de Família i al Dret Successori tot incorporant petites nocions de Dret Registral amb elements de Dret Internacional Privat.

Dels antecedents fàctics del cas podem apreciar l'existència de dues unions matrimonials civils concretes per part d'en Ramón, sent la primera d'elles amb en Vincenzo, i el segona amb la Carla. Ambdues unions s'acaben extingint; la primera d'elles fruit d'un procediment de divorci i la segona arrel de la defunció d'en Ramón. Tot seguit s'exposaran els antecedents de fet de forma més detallada.

PRIMER.- L'any 2006 en Ramón contrau matrimoni civil a Barcelona amb en Vincenzo, de nacionalitat italiana.

SEGON.- En un moment posterior a la celebració del matrimoni, ambdós cònjuges es dirigeixen a Los Ángeles per tal de celebrar un contracte de gestació per substitució amb una dona californiana. Per tal d'efectuar la gestació, en Ramón serà qui aportarà el seu material reproductiu. Fruit de la gestació en naixerà la Martina. Val a dir, però que, si ve celebren aquest negoci jurídic emparats per la normativa californiana, el cert és que al pretendre inscriure la certificació de naixement i filiació en el Registre Civil espanyol, el registrador denega la inscripció de la filiació en favor d'en Vincenzo.

TERCER.- És precís posar de relleu que al cap de dos anys de contraure matrimoni amb en Vincenzo, en Ramón interposa demanda de divorci. En el sí del procediment de divorci ambdós cònjuges ostenten pretensions molt diferents. D'una banda, en

Ramón vol que li sigui atribuïda la titularitat exclusiva sobre l'immoble que havia constituït el domicili conjugal. En aquest sentit pretén pagar a en Vincenzo el valor de la seva quota tot descomptant, d'aquest valor, la part del préstec hipotecari corresponent a en Vincenzo que queda per satisfer. A més, pretén que se li atorgui la guarda exclusiva sobre la Martina. D'altra banda, en Vincenzo pretén continuar en situació de cotitularitat sobre el que havia estat l'habitatge conjugal i que li sigui atribuït l'ús sobre aquest en base a que no disposa de cap familiar que el pugui acollir a Espanya. A més, vol aconseguir un règim de custòdia compartida sobre la Martina.

QUART.- Obtinguda la corresponent sentència de divorci, en Ramón contrau matrimoni amb la Carla, enginyera informàtica de vint-i-cinc anys; espanyola i madrilenya d'origen. Val a dir, però, que tot i ser madrilenya de naixement, la Carla ha viscut de forma continuada a Catalunya des dels tretze anys i, una vegada es casa amb en Ramón, fixen la seva residència a Manresa. Així mateix, al llarg del matrimoni, la Carla es dedicarà a prestar serveis de forma no remunerada a la consultora del seu marit.

CINQUÈ.- Pel què fa a en Ramón cal destacar que, al cap de dos anys de contraure matrimoni amb la Carla, inicia de forma paral·lela al matrimoni una relació sentimental amb en Manel. Aquesta relació durarà tres anys; concretament fins que en Ramón pateixi un vessament cerebral que li provoqui la mort.

SISÈ.- Per últim, cal tenir en compte que la mort d'en Ramón es produeix sense que aquest en hagi atorgat testament.

1.2 Ordenació cronològica dels antecedents fàctics exposats

A fi i a efecte d'organitzar la informació anteriorment exposada, a continuació es relacionen cronològicament tots els esdeveniments rellevants del cas.

- 2000 –** Inici d'una convivència de parella entre en Vincenzo i en Ramón.
- 2006 –** Celebració de matrimoni civil entre en Vincenzo i en Ramón a Barcelona.
- 2007 –** Desplaçament dels cònjuges a Los Ángeles (Califòrnia) per celebrar *contracte de gestació per substitució* amb una dona californiana.

- 2007** – Naixement de la Martina i expedició del corresponent certificat per part de les autoritats californianes. Inscripció del naixement en el Registre Civil espanyol i denegació de la inscripció de filiació en favor d'en Vincenzo.
- 2007** – Interposició de recurs davant de la DGRN contra la denegació de la inscripció de la filiació per part del registrador consular.
- 2008** – Interposició de demanda de divorci per part d'en Ramón.
- 2008** – Celebració de matrimoni entre en Ramón i la Carla. Ambos cònjuges fixen la seva residència a Manresa. Al llarg del matrimoni la Carla prestarà serveis no remunerats a la consultora d'en Ramón.
- 2010** – En Ramón inicia una relació sentimental amb en Manel de forma paral·lela al seu matrimoni amb la Carla, la qual durarà tres anys.
- 2013** – Mor en Ramón a causa d'un vessament cerebral sense haver atorgat testament.

1.3 Anàlisi de la documentació requerida als clients

Una vegada plantejat el cas que ens ocupa, a fi i a efecte de poder estudiar-lo amb la precisió que requereix i poder realitzar un anàlisi legal adequat, es procediria a requerir als clients, o sol·licitar als òrgans pertinents, un seguit de documentació. Degut a que en plantejament del cas no se'ns especifica qui ens encarrega l'emissió del dictamen jurídic, a continuació expressaré la documentació que considero pertinent sol·licitar en dependència de qui sigui el nostre client.

En primer terme, si ens fos encarregada la defensa per part d'en Ramón o d'en Vincenzo respecte el procediment de divorci, precisariem de la següent documentació:

- Certificat literal de la inscripció del matrimoni entre la Carla i en Ramón inscrit en el Registre Civil,
- Llibre de Família d'en Ramón i en Vincenzo,
- Fotocòpia del DNI d'en Ramón o del passaport d'en Vincenzo, segons el cas,
- Certificat d'empadronament,
- Còpia del contracte de gestació per substitució amb renúncia de la maternitat per part de la mare gestant,
- Certificat expedit per les autoritats judicial californianes sobre l'anàlisi de capacitat i voluntat de la mare gestant en la celebració del contracte de maternitat subrogada,
- Certificat de naixement i de filiació de la Martina,

- Còpia de la sol·licitud d'inscripció de certificació de l'autoritat californiana presentada al registre consular de Los Ángeles,
- Còpia de la resolució denegatòria de la inscripció de la filiació de la Martina expedida per l'encarregat consular del RC a Los Ángeles,
- Còpia del recurs presentat davant de la DGRN,
- Còpia de la possible resolució de la DGRN en relació al recurs interposat,
- Certificat d'inscripció de naixement i filiació de la Martina tal i com consta en el RC,
- Documentació patrimonial acreditativa de la situació econòmica de cada un d'ells: declaracions tributàries, documentació bancària, últimes nòmines, títols de propietat sobre béns i certificacions registrals, entre d'altres possibles,
- Còpia del préstec hipotecari,
- Rebuts de la quota hipotecària i certificat del que resta pendent d'amortitzar,
- Certificat cadastral de la finca,
- Informe pericial a través del qual es valora la quota d'en Vincenzo, en cas de representar en Ramón.

Si bé en l'exposició de fets del cas se'ns indica que en Ramón va morir sense haver atorgat testament, aquest extrem només pot ser conegut a través de la sol·licitud i obtenció del corresponent certificat d'últimes voluntats. Sens perjudici que d'aquest es desprengui la falta de testament i la obertura del procediment de successió intestada, és precís que la Carla, com a cònjuge, sol·liciti el mencionat certificat. Així doncs, en cas d'assessorar a la Carla en relació al procediment d'adquisició d'herència, demanaria i sol·licitaria la documentació que s'expressa seguidament:

- Certificat literal de la inscripció de matrimoni entre la Carla i en Ramón,
- Llibre de família de la Carla i d'en Ramón,
- Còpia del DNI de la Carla i del DNI d'en Ramón,
- Certificat cadastral de la finca cotitularitat d'ambdós,
- Certificat mèdic de defunció,
- Certificat d'últimes voluntats al Registre General d'Actes d'Última Voluntat,
- Acta de declaració d'hereus,
- Títols de la Propietat dels béns que tingués en Ramón,
- Rebuts bancaris que donin constància dels diners existents en comptes de la seva titularitat,
- Documentació patrimonial i econòmica a fi i a efecte de poder obtenir fonamentació per sol·licitar el possible gaudiment al dret a la compensació per raó del treball.

En cas d'assessorar a en Manel en el seu intent d'obtenir el reconeixement de parella de fet d'en Ramón li sol·licitaria documentació que pogués acreditar una convivència i una vida en comú amb aquest últim. Així doncs, li demanaria possibles contractes de lloguer, possible documentació bancària de comptes corrents que compartissin, o possibles títols sobre béns dels quals en fossin cotitulars.

1.4 Qüestions a resoldre

Una vegada exposats els antecedents fàctics del cas que ens ocupa se'ns plantegen les següents qüestions.

1. Determinació de la validesa del matrimoni entre en Vincenzo i en Ramón.
2. Determinació de la procedència de la inscripció de la filiació de la Martina.
3. Determinació del règim econòmic matrimonial del matrimoni entre en Vincenzo i en Ramón i de la llei aplicable al divorci.
4. Determinació del règim econòmic entre en Ramón i la Carla.
5. Regulació del procediment de divorci i procedència de les peticions relatives a l'habitatge conjugal d'en Vincenzo i en Ramón.
6. Determinació del règim de guarda sobre la Martina.
7. Consideració d'en Manel com a parella de fet d'en Ramón.
8. Determinació dels dretes a favor de la Carla derivats de l'extinció del règim econòmic i de la naturalesa vidual.
9. Destí successori dels béns d'en Ramón.

1.5 Relació de legislació i jurisprudència aplicable al cas

A fi i a efecte de donar un tractament jurídic adequat a les qüestions plantejades, a continuació s'analitzarà la legislació i la jurisprudència aplicable al cas.

1.5.1 Legislació

Internacional

Convenció dels Drets del Nen adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el dia 20 de novembre de 1989. Publicació en el BOE núm. 313 de 31 de desembre de 1990.

Comunitària

Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea (2000/C 364/01).

Reglament (CE) núm. 2201/2003 de 27 de novembre de 2003, relatiu a la competència, el reconeixement i l'execució de les resolucions judicials en matèria matrimonial i de responsabilitat parental (DO núm. L 338, de 23 de desembre de 2003).

Reglament (CE) núm. 1259/2010, de 20 de desembre de 2010 (DO núm. L 343, de 29 de desembre de 2010).

Resolució del Parlament Europeu A-0028/94, de 8 de febrer de 1994, (DOC 28.02.94).

Nacional

Constitució Espanyola de 1978, Publicació en el BOE núm. 311 de 29 de desembre de 1978 (BOE –A-1978-31229).

LO 6/1985, de 1 de juliol del Poder Judicial. Publicació en el BOE núm. 157 de 2 de juliol de 1985 (BOE-A-1985-12666).

LO 1/1996, de 15 de gener de Protecció Jurídica del Menor. Publicació en el BOE a 17 de gener de 1996 (BOE-A-1996-1069).

Llei de 8 de juny de 1957 sobre el Registre Civil. Publicació en el BOE núm. 151 de 10 de juny de 1957 (BOE-A-1957-7537).

Llei 1/2000, de 7 de gener, d'Enjudiciament Civil. Publicació en el BOE núm. 7 de 8 de gener de 2000.

Llei 13/2005, de 1 de juliol, per la que es modifica el Codi Civil en matèria de dret a contraure matrimoni. BOE núm. 157, de 2 de juliol de 2005 (BOE-A-2005-11364).

Llei 14/2006, de 26 de maig sobre tècniques de reproducció assistida. BOE núm. 126 de 27 de maig de 2006 (BOE-A-2006-9292).

Real Decret de 3 de febrer de 1881, de promulgació de la Llei d'Enjudiciament Civil. Publicació en la GACETA núm. 36 de 5 de febrer de 1881.

Real Decreto de 24 de juliol de 1889. Publicació en el BOE núm. 206 de 25 de juliol de 1889 (BOE-A-1889-4763).

Resolució – Circular de 29 de juliol de 2005, de la Direcció General dels Registres Notariat, sobre matrimonis civils entre persones del mateix sexe. BOE núm. 188, de 8 d'agost de 2005.

Autonòmica

Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi Civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família (DOGC núm. 5686, de 5 d'agost).

1.5.2 Jurisprudència

STEDH de 24 de juny de 2010, assumpte Schalk i Kopf vs. Àustria.

STEDH de 26 de juny de 2014 recurs núm. 65192/11, assumpte Mennesson vs. França.

STC 198/2012, de 6 de novembre de 2012. BOE núm. 286, de 28 de novembre de 2012 (BOE-A-2012-14602).

STS Sala de lo Civil del Ple núm. 835/2013 de 6 de febrer de 2014. ID CENDOJ: 28079119912014100001.

STSJC (Sala de lo Civil i Penal, Secció 1ª), núm. 3/2012, de 9 de gener (RJ/2012/4203).

STSJC (Sala de lo Civil i Penal, Secció 1ª), núm. 36/2014, de 22 de maig (RJ/2014/3744).

STSJC (Sala de lo Civil i Penal, Secció 1ª), núm. 51/2014, de 17 de juliol (RJ/2014/4749).

SAP Barcelona (Secció 12ª), núm. 489/2014, de 17 de juliol (JUR/2014/239752).

1.6 Bibliografia consultada

ACEBAL PÉREZ, Mª Y SERRANO OCHOA Mª., “El matrimonio entre personas del mismo sexo en la legislación española y en el derecho internacional privado”. En *Noticias Jurídicas*, octubre de 2014.

CALVO CARAVACA, A-L Y CARRASCOSA GONZÁLEZ., *Derecho Internacional Privado. Volumen II*, 15ª Ed. Comares (2012).

DEL POZO CARRASCOSA, P, VAQUER ALOY, A. I BOSCH CAPDEVILA., Barcelona: Marcial Pons (2014).

FLORES, J., “*Vientres de alquiler más cerca de su reconocimiento legal en Europa. Comentario de la STEDH de 26 de junio de 2014, recurso no 65192/11*”. En *Diario La Ley* nº 8363, Sección Tribuna, 28 de Julio de 2014.

GARCÍA PRESAS, I., “*La mediación familiar: una alternativa en el proceso judicial de separación y divorcio*” Madrid: La Ley (2009).

GARCIMARTÍN ALFÉREZ, F., “Derecho Internacional Privado” Navarra: Aranzadi (2012).

HERNÁNDEZ-MORENO, A; MARTINELL GISPert-SAÚCH, J; QUESADA GONZÁLEZ, M.C., “*Persona y familia: Estudios de Derecho Civil Catalán*”. Madrid: Difusión Jurídica y temas de actualidad (2014).

MAZA DOMINGO, J., “*Principales novedades introducidas por la Ley 25/2010, de 29 de julio, del Libro Segundo del Código Civil de Catalunya, relativo a la persona y a la familia*” En *El Derecho.com*, 1 d'abril de 2011.

MIRALLES GONZÁLEZ, I., “*La compensación económica por razón de trabajo en el Libro segundo del Código civil de Cataluña: algunas cuestiones civiles y fiscales*” En *Indret.com*, gener de 2012.

PUIG FERRIOL, L., *“Institucions del Dret Civil de Catalunya II-2”*, València Ed. Tirant Lo Blanc (2014) pàg. 263.

ROCA TRIAS, E., *“Institucions del Dret Civil de Catalunya II-2”*, València Ed. Tirant Lo Blanc (2014).

SERRANO CHAMORRO, M.A., *“Las parejas de hecho y su marco legal”*. Madrid: Colección familia y derecho (2014).

SERRANO OCHOA, M^a I SIBONY, R., *“Algunas cuestiones jurídicas que se plantean en los supuestos de ruptura de los matrimonios mixtos y entre extranjeros”*. En *Notícias Jurídicas*, març de 2008.

VALLESPÍN PÉREZ, D., *“Litigación Civil”*. Barcelona: Bosh (2012).

“Los hijos nacidos de vientre de alquilar no pueden ser inscritos en el Registro Civil español” En *Notícias Jurídicas*, 5 de febrero de 2014.

“Los nacidos por vientre de alquilar no encuentran acomodo completo en el Registro Civil español” En *Legal Today*, 17 de febrero de 2014.

2. Anàlisi legal del supòsit de fet

2.1. Valoració de la validesa del matrimoni celebrat entre en Vincenzo i en Ramón. Anàlisi des del dret intern i des de l'àmbit comparat.

En aquest apartat es pretén abordar la validesa del matrimoni celebrat entre en Vincenzo i en Ramón. Per tal de tractar la qüestió d'una forma integrada i completa es comença l'exposició determinant la llei espanyola com a l'aplicable al matrimoni. Posteriorment, es valora la validesa d'aquest atenent a la Llei 13/2005 i a la Resolució - Circular de la DGRN de 29 de juliol de 2005.

2.1.1 Llei aplicable al matrimoni

Per tal de poder pronunciar-nos sobre la validesa del matrimoni celebrat entre en Vincenzo i en Ramón és necessari determinar, prèviament, quina és la *llei aplicable* a aquest negoci jurídic. Només d'aquesta forma estarem en condicions de valorar l'adequació d'aquest matrimoni a la normativa que li és d'aplicació.

El fet que en Vincenzo sigui de nacionalitat italiana comporta que ens hàgim de plantejar aquesta qüestió des del punt de vista del Dret Internacional Privat; així doncs, haurem d'estar a lo disposat en el Capítol IV del Títol Preliminar del Codi Civil. Situant-nos dins del mencionat capítol trobem l'art. 9.2 CC, el qual estableix les regles necessàries per tal de determinar la llei aplicable al matrimoni, tot tenint en compte un seguit de punts de connexió ordenats en cascada, de tal forma que l'adequació d'un d'ells al cas exclourà l'aplicació dels criteris subsegüents¹.

Una vegada exposades les regles per determinar la llei reguladora del matrimoni pertoca aplicar aquestes al cas que ens ocupa. Tenint en compte que, tal i com disposa l'art. 9.1 CC, la llei personal la determina la nacionalitat, en el cas que ens ocupa *manca* nacionalitat comuna al ser un cònjuge de nacionalitat italiana i l'altre de nacionalitat espanyola. En aquest sentit, la llei aplicable al matrimoni no es podrà regir per la primera regla del citat precepte. Tampoc per la seva subsegüent relativa a la llei escollida en document públic, ja que de la redacció del cas no es desprèn que hi hagi hagut atorgament a fi d'acordar la normativa aplicable al matrimoni. En aquest estat de coses haurem d'estar a lo disposat per les regles subsidiàries.

En aquest punt cal tenir en compte que, tal i com es menciona en l'exposició de fets

¹ Punts de connexió "*en cascada*". La norma de conflicte preveu diversos elements a través dels quals connectar un determinat assumpte a la llei que el regularà. Quan aquests elements o punts de connexió estan ordenats "*en cascada*" significa que operen de forma subsidiària entre ells, només regint en defecte de poder aplicar el seu anterior, i així successivament.

del cas, en el sí del procediment de divorci en Vincenzo sol·licita l'atribució de l'habitatge en base a que cap parent el pot acollir a Espanya. D'aquest extrem i del fet que es casen a Barcelona podem deduir que la parella havia fixat el seu domicili a Espanya i concretament a Barcelona. De ser així, procedeix l'aplicació de la tercera regla disposada en l'art. 9.2 CC, relativa al criteri de la residència habitual comuna. Ara bé, com que en el cas no se'ns especifica si aquesta residència va ser la immediatament posterior a la celebració del matrimoni (tot i que es pugui deduir) al no tenir clar aquest element d'immediateza es podria considerar més adient determinar la llei aplicable en virtut de l'última regla de l'art. 9.2 CC, és a dir, a través del *punt de connexió* relatiu al lloc de celebració del matrimoni. Tant seguint una línia com l'altre arribem a la conclusió que, o bé per haver fixat la residència immediatament posterior al matrimoni a Barcelona o bé per haver-lo contret en aquesta ciutat, el vincle matrimonial es regirà per la *llei espanyola*. Aquesta llei regularà la validesa de la celebració del matrimoni així com regirà la vida matrimonial.

Una vegada determinada la llei aplicable al matrimoni, a continuació s'analitzarà la validesa d'aquest atenent a la legalitat espanyola.

2.1.2 Validesa del matrimoni entre persones del mateix sexe segons la legislació espanyola

Situats en la legislació espanyola com a normativa aplicable al matrimoni cal posar de manifest que el dia 3 de juliol de 2005 va entrar en vigor la Llei 13/2005, de 1 de juliol, per la qual es va modificar el Codi Civil en matèria de dret a contraure matrimoni². Aquesta llei va incorporar com a novetat la permissió del matrimoni entre persones del mateix sexe, tot garantint una plena equiparació dels seus drets i deures amb els matrimonis heterosexuales³. Així doncs, a través d'aquesta llei es va instaurar un marc de plena igualtat i total equiparació en quant a drets i obligacions matrimonials per a

² Llei 13/2005, de 1 de juliol, per la que es modifica el Codi Civil en matèria de dret a contraure matrimoni. BOE núm. 157, de 2 de juliol de 2005 (BOE-A-2005-11364).

³ L'objectiu de la Llei 13/2005 era establir un marc adequat a la realitat social del moment. Així doncs, tal i com es desprèn de les disposicions generals de la citada llei, en els últims temps s'ha anat produint una clara normalització de les parelles integrades per individus del mateix sexe basada en el reconeixement i l'acceptació social. Davant d'aquesta evolució social, el legislador va considerar que, no plasmar aquest canvi en l'Ordenament Jurídic seria propiciar un trencament de l'harmonia que ha d'existir entre el Dret i els valors de la societat. L'aprovació de la Llei 13/2005 va comportar la modificació de diferents preceptes del Codi Civil i de la Llei de 8 de juny de 1957, sobre el Registre Civil per tal d'adequar la terminologia d'aquestes a les noves composicions de matrimoni. Entre el preceptat modificat és de destacar l'art. 44 CC en el qual s'afegeix un precepte que disposa que "*el matrimoni tindrà els mateixos requisits i efectes quan ambdós contraents siguin del mateix o diferent sexe*".

totes les persones, amb independència de la seva orientació sexual i de la composició del seu matrimoni⁴.

Aquesta normativa s'adequa i troba fonament en la Constitució Espanyola de 1978, la qual no exclou el matrimoni entre persones del mateix sexe. En aquest sentit, l'art. 32 CE⁵ disposa que "*L'home i la dona tenen dret a contraure matrimoni amb plena igualtat jurídica*". Així doncs, tal i com va entendre el Tribunal Constitucional en la STC 198/2012, de 6 de novembre de 2012⁶ de la pròpia dicció literal del precepte podem extreure la possibilitat de que el matrimoni es pugui celebrar entre persones del mateix sexe, no exigint que el vincle es composi necessàriament d'un home i d'una dona.

En conclusió, basant-nos en la Llei 13/2005 podem afirmar que el matrimoni celebrat a Barcelona entre en Vincenzo i en Ramón és vàlid i conseqüentment produeix plens efectes en el territori espanyol. Cal tenir en compte, però, que si bé a Espanya es permeten i es reconeixen els matrimonis entre persones del mateix sexe no tots els estats han adoptat la mateixa postura. En aquest sentit, cal tenir present que, tot i que la Resolució del Parlament Europeu de 8 de febrer de 1994⁷ realitzi una proposta als EEMM per tal que posin fi a la prohibició dels matrimonis entre persones del mateix sexe, com molt bé va exposar el TEDH en la seva Resolució de data 24 de juny de 2010 relativa a l'assumpte *Schalk y Kopf vs. Àustria*⁸, de l'art. 12 CEDH es desprèn que "*no es pot imposar a cap estat l'obligació de reconèixer el matrimoni entre parelles del mateix sexe*", sent una qüestió competencial de les autoritats nacionals.

2.1.3 Validesa del matrimoni homosexual amb element d'internacionalitat i reconeixement extraterritorial d'aquest

Des d'una visió extraterritorial s'esperava que la Llei 13/2005 incorporés referències en matèria de Dret Internacional Privat; tot i això, aquesta norma res preveu ni referencia respecte la validesa del matrimoni celebrat a Espanya quan un dels contraents sigui

⁴ Tal i com pròpiament s'expressa en la Disposició General II de la Llei 13/2005, es pretén "*establir un marc de realització personal que permeti que aquells que lliurement adopten una opció sexual i afectiva per persones del seu mateix sexe puguin desenvolupar la seva personalitat i els seus drets en condicions d'igualtat*".

⁵ Aquest precepte constitucional serveix de base i fonament per la Llei 13/2005; la qual garanteix i promou valors consagrats com a com a fonamentals en la CE, com són la igualtat entre tots els ciutadans en el lliure desenvolupament de la seva personalitat (art. 9.2 i 10.1 CE), li un marc d'igualtat sense discriminació per raó de sexe (art. 14 CE).

⁶ STC 198/2012, de 6 de novembre de 2012. BOE núm. 286, de 28 de novembre de 2012 (BOE-A-2012-14602).

⁷ Resolució del Parlament Europeu A-0028/94, de 8 de febrer de 1994 (DOC 28.02.94).

⁸ STEDH de 24 de juny de 2010.

estranger i la seva normativa no permeti els matrimonis entre persones del mateix sexe.

Respecte a aquesta llacuna legal va pronunciar-se la DGRN a través de la Resolució – Circular de 29 de juliol de 2005, sobre matrimonis civils entre persones del mateix sexe⁹. En aquesta resolució la DGRN analitza si la permissió de la llei espanyola respecte dels matrimonis entre persones del mateix sexe s'estén també en presència d'elements personals d'estrangeria. Després de desgranar un seguit d'arguments jurídics, el Centre Directiu acaba conclouent que *“el matrimoni celebrat entre espanyol i estranger o entre estrangers residents a Espanya del mateix sexe serà vàlid, per aplicació de la llei material espanyola, tot i que la legislació nacional de l'estranger no permeti o no reconegui la validesa d'aquests matrimonis, i això tant si la celebració ha tingut lloc a Espanya com en l'estranger”*.

Tal i com ja s'ha mencionat, la DGRN desgrana la qüestió i analitza diversos arguments a partir dels quals fonamentar la validesa del matrimoni i acaba sostenint la validesa d'aquest en base a considerar que la diversitat o igualtat de sexes entre els cònjuges no és un element subjectiu de la seva capacitat matrimonial i que per tant no s'ha de regular conforme la *lex personae*¹⁰. Així doncs, si bé és cert que la capacitat

⁹ Resolució – Circular de 29 de juliol de 2005, de la Direcció General dels Registres i del Notariat, sobre matrimonis civils entre persones del mateix sexe. BOE núm. 188, de 8 d'agost de 2005.

¹⁰ La DGRN en la Resolució – Circular de 29 de juliol de 2005 també estudia dos altres possibles enfocaments per valorar la validesa del matrimoni: (1) acolliment a la clàusula d'exclusió en l'aplicació de la llei estrangera en cas d'entendre que pertoca aplicar aquesta per ser la diversitat o identitat de sexes un element de la capacitat per ser contrària a l'OP espanyol; i (2) entendre que considerar el matrimoni nul per no permetre la *lex personae* d'un d'ells la seva celebració atemptaria contra el principi d'igualtat consagrat en l'art. 14 CE. Respecte el primer enfocament, l'art. 12.3 CC preveu la prohibició de l'aplicació d'una llei estrangera quan aquesta resulti contrària a l'OP espanyol. Així doncs, en cas de ser contrària, en el seu lloc s'aplicaria la *lex fori*. Aquesta facultat de l'art. 12.3 CC s'ha vingut aplicant amb freqüència en matèria de capacitat matrimonial. Així doncs, tal i com ho il·lustra la DGRN en la seva resolució de 8 d'agost de 2005, s'ha fet ús d'aquesta clàusula quan la llei estrangera no ha permès el matrimoni entre persones per motiu de religió o entre un transsexual i una persona del seu mateix sexe biològic. Aquestes situacions tenen un paral·lelisme molt similar amb cas que ens ocupa. Per tant, en base a aquesta analogia, la DGRN entén que es podria disposar de la clàusula de no aplicació de l'art. 12.3 CC per excloure la llei estrangera i permetre el matrimoni. La segona hipòtesis que desenvolupa la DGRN de cares a argumentar la validesa dels matrimonis homosexuals consisteix en considerar que qualificar el matrimoni com a nul vulneraria el principi d'igualtat, tot produint-se una discriminació cap al subjecte estranger. Plantejada la opció, la DGRN recorda que en aquesta argumentació no es podria invocar l'art. 14 CE, ja que aquest tant sols preveu la igualtat dels espanyols davant la llei però no la igualtat entre espanyols i estrangers. I és que cal tenir en compte que, tot i que els drets dels estrangers gaudeixin d'empara constitucional, l'art. 13 CE permet el tracte desigual entre estrangers i espanyols en relació a determinats drets; concretament aquells que no pertanyin a la persona per la mera condició d'individu, sinó com a ciutadà. Tal i com exposa la pròpia DGRN, mostra d'aquesta diferent tipologia de drets ho és el fet que el dret al matrimoni es trobi

matrimonial dels cònjuges s'ha de valorar atenent a la seva llei personal, aquesta no pot impedir la vàlida celebració d'un matrimoni quan aquest es celebri conforme la legislació d'un altre estat que permeti la identitat de sexes, ja que aquest element no s'engloba dins de l'anàlisi de capacitat matrimonial que ha d'efectuar la *lex personae*; sinó que és una característica pròpia de la institució matrimonial. A partir d'aquesta consideració, i donada la validesa del matrimoni a l'estat espanyol, pertocarà a cada estat entrar a determinar si reconeix i inscriu, o no, el matrimoni. En tot cas cal tenir clar que la DGRN entén que no podrà qualificar-lo com a nul ja que la diversitat/identitat de sexes entre els contrets no afecta a al capacitat conjugal, àmbit on si operaria la *lex personae*. Així doncs, i en conclusió a lo exposat: el matrimoni entre en Vincenzo i en Ramón estaria vàlidament celebrat i, una vegada inscrit, desplegaria plens efectes a Espanya, ja que la igualtat o diversitat de sexes és un element vinculat al dret a contraure matrimoni, regit per la *lex fori*, però no és un element necessàriament relacionat a la capacitat nupcial subjectivament considerada.

A partir d'aquí, la validesa transfronterera del matrimoni entre en Vincenzo i en Ramón dependrà de la possibilitat de reconeixement de cada estat atenent al grau de comptabilitat del matrimoni homosexual amb la seva normativa. Així doncs, seran les autoritats de cada estat les que hauran de valorar la validesa del matrimoni en funció de la seva compatibilitat amb el seu ordre públic internacional. En alguns casos, el matrimoni entre en Vincenzo i en Ramón sortiria plens efectes¹¹; en d'altres, les autoritats estatals podran negar-los totalment per considerar que perjudica al seu ordre públic; i en altres s'adoptaran solucions intermitges a les analitzades, a través de les figures de la nacionalització d'institucions jurídiques¹² i l'ordre públic atenuat¹³,

regulat en l'art. 32 CE, precepte que es troba ubicat en la secció dedicada a "Drets i Deures dels ciutadans", i no en la Secció Primera en la qual es troben els "Drets Fonamentals i Llibertats Públiques". Així doncs, no tractant-se d'un dret inherent a la persona per la seva condició d'individu, la pròpia Constitució Espanyola admet un tracte desigual. Per tant l'argument de la desigualtat de tracte entre espanyol i estranger no podria operar.

¹¹ En el cas de la Unió Europea, a Suècia, Portugal, els Països Baixos, Luxemburg, França, Dinamarca, Bèlgica i Espanya es permet celebrar matrimonis entre persones del mateix sexe.

¹² La nacionalització d'institucions jurídiques és una tècnica que consisteix en assimilar la unió del matrimoni homosexual a alguna figura de diferent naturalesa al matrimoni prevista en l'estat receptor per poder dotar de drets el matrimoni contret a l'estranger que no es pot acollir com a tal en l'estat receptor per no trobar-se contemplat el matrimoni entre persones del mateix sexe en l'ordenament d'aquest últim. Tal i com molt bé ho expressen M^a de los Reyes Acebal y Mª Àngeles Serrano¹² "es tracta de països en els que el matrimoni del mateix sexe contret a Espanya s'equipara automàticament a la institució o figura admesa en l'Estat de reconeixement. Aquesta és el cas, per exemple d'Alemanya o Suïssa, i aquesta transposició automàtica s'aplica als matrimonis homosexuals que vinguin, d'Holanda, Bèlgica o Espanya, el que en molts aspectes suposarà una disminució del seu estatuts".

¹³ Altres estats es podrien acollir a la figura de l'excepció de l'ordre públic internacional atenuat. A través d'aquest mecanisme, si bé no es podria atorgar a en Vincenzo i a en Ramón l'estatus

Centrant-nos en el cas que ens ocupa, i tenint en compte que la llei personal d'en Vincenzo és la italiana, cal tenir en compte que l'ordenament jurídic italià només preveu el matrimoni com a la unió entre un home i una dona. En aquest sentit, reconèixer un matrimoni homosexual seria anar contra la seva pròpia legislació i toparia amb el seu ordre públic. Així doncs, alhora de pretendre un reconeixement del matrimoni d'en Vincenzo i en Ramón a Itàlia les autoritats italianes molt probablement al·legarien l'excepció d'ordre públic internacional¹⁴ com a mecanisme per protegir els valors i principis bàsics del seu estat¹⁵.

2.2 Anàlisi de la validesa de la inscripció de la filiació derivada del contracte de maternitat subrogada atenent a la legislació i jurisprudència actual.

En aquest apartat s'estudiarà la viabilitat de la inscripció de la filiació de la Martina tal i com consta en el certificat expedit per l'autoritat registral californiana. Si bé s'abordarà la qüestió des de la legislació i jurisprudència actual també pretenc ampliar el marc de visió i apuntar un possible i proper canvi en les respostes a aquest tipus de sol·licituds d'inscripció degut a una recent resolució del TEDH relativa a un assumpte de característiques molt similars.

2.2.1 Anàlisi de la STS, Sala de lo Civil núm. 835/2013, de 6 de febrer de 2014 i dels seus antecedents

A mode d'introducció a la qüestió, val a dir que la inscripció de la filiació dels nadons nascuts per contracte de gestació per substitució o maternitat subrogada ha estat, al llarg del temps, una qüestió problemàtica que ha suscitat discrepància d'opinions entre autoritats i a la qual se li han vingut atribuït solucions diverses. A aquesta disparitat de solucions va venir a posar-hi fi una recent sentència de l'Alt Tribunal, la STS, Sala de lo Civil núm. 835/2013, de 6 de febrer de 2014¹⁶, resolució que és considerada la referència jurisprudencial actual en matèria d'inscripció de la filiació de nadons

de matrimoni es reconeixerien els anomenats "efectes perifèrics" d'aquest matrimoni celebrat en país estranger. Aquest fet comportaria que se'ls poguessin reconèixer determinats beneficis del matrimoni com la pensió de viudetat, aliments, beneficis fiscals o drets successoris.

¹⁴ En la legislació espanyola previst en l'art. 12.3 CC, el qual disposa que "*en cap cas tindrà aplicació la llei estrangera quan resulti contrària a l'ordre públic*".

¹⁵ Sens perjudici de lo exposat és interessant tenir present que si bé la legalitat vigent italiana no permet que a Itàlia es puguin casar dues persones del mateix sexe, en els últims anys alguns ajuntaments havien practicat inscripcions de matrimonis entre persones del mateix sexe celebrats fora de l'estat Italià com a parelles estables. Tot i això, el Ministre d'Interior ha anunciat l'anul·lació d'aquestes inscripcions per considerar que són contràries a la legalitat italiana. Per tant, tot i que sigui un tema sobre el que s'estan originant controvèrsies la posició de les autoritats italianes a dia d'avui és clara: manca la validesa dels matrimonis homosexuals celebrats a l'estranger i falta d'efectes i desplegament de drets d'aquests.

¹⁶ STS, Sala de lo Civil del Ple núm. 835/2013 de 6 de febrer de 2014. ID CENDOJ: 28079119912014100001.

derivada del contracte de gestació per substitució o maternitat subrogada.

Degut a que els antecedents del supòsit que ens ocupa són de característiques pràcticament idèntiques als del cas que va donar lloc a la sentència referenciada, és interessant entrar a efectuar un anàlisi dels arguments esgrimits pel Tribunal Suprem, i per les altres autoritats i instàncies inferiors en relació a la inscripció de la filiació.

En els antecedents de fet de la STS 835/2013 el registrador consular del Registre Civil espanyol a Los Angeles va denegar la inscripció de la filiació en favor dels dos barons argumentant que, pretendre inscriure la filiació tal i com ells sol·licitaven, vulnerava l'ordre públic espanyol per ser la certificació contrària a la legislació espanyola; concretament a l'art. 10 de la Llei 14/2006, de 26 de maig sobre Tècniques de Reproducció Humana Assistida¹⁷.

El citat precepte prohibeix la celebració de contractes de gestació per substitució en territori espanyol, tot ordenant que, en el cas en què nacionals espanyols celebren aquest contracte fora del territori de l'estat, una vegada inscriuin els nadons en el Registre Civil espanyol, la filiació s'haurà de determinar pel part, és a dir, en favor de la mare gestant; amb la possibilitat d'inscriure-la també en favor del baró que hagi aportat material reproductiu.

Enfront de la denegació per part de l'encarregat del Registre Civil, el matrimoni va interposar recurs governatiu davant la DGRN, la qual, a través de la seva Resolució de data 18 de febrer de 2009 va estimar el recurs i va resoldre ordenar la inscripció de la filiació dels menors tal i com constava a les certificacions registrals estrangeres, és a dir, deixant constància que els dos barons eren els pares dels nadons.

La DGRN va argumentar la seva decisió en base als arts. 81 i 85 RRC. D'aquests preceptes podem extreure que el certificat autèntic estranger és un títol apte per ser inscrit en el RC i que es requereix, com a pressupòsits d'inscripció, que aquest sigui regular i autèntic; així com també que tingui garanties anàlogues a les exigides per la legislació espanyola.

Des de la DGRN es va considerar que la resolució estrangera complia amb els requisits exigits pel RRC en quant a forma i, no considerant que no s'exigien requisits de fons específics, es va entendre que complia amb els genèrics en quant no vulnerava l'ordre públic espanyol ja que la inscripció evitava discriminació per raó de

¹⁷ Llei 14/2006, de 26 de maig sobre tècniques de reproducció assistida. BOE núm. 126 de 27 de maig de 2006 (BOE-A-2006-9292).

sexe i protegia l'interès dels menors.

Davant d'aquesta inscripció el Ministeri Fiscal va presentar *demanda de judici ordinari* contra la DGRN al considerar que, permetre la inscripció conforme s'havia practicat, infringia l'art. 10 de la Llei 14/2006 i resultava contrari a l'ordre públic espanyol. El jutjat de Primera Instància competent per conèixer de l'assumpte va estimar íntegrament la demanda i va deixar sense efecte la inscripció realitzada, tot ordenant la seva cancel·lació. Davant d'aquesta decisió els barons van interposar recurs d'apel·lació davant de l'Audiència Provincial de València, la qual va confirmar la sentència en primera instància. Finalment van interposar recurs de cassació al Tribunal Suprem. L'Alt Tribunal va entendre que la qüestió plantejada era si *“procedeix el reconeixement per les autoritats del Registre Civil espanyol de la inscripció del naixement dels menors realitzada per les autoritats de l'estat nord americà de Califòrnia en quant fixa la filiació en favor dels avui recurrents”*.

A través de la STS 835/2012 el Ple, el TS entén que, tot i que el contracte de gestació per substitució celebrat a Califòrnia és vàlid conforme a la normativa californiana (la qual li és d'aplicació), pretendre el reconeixement d'aquest a Espanya resulta *contrari a l'ordre públic* ja que l'art. 10 de la Llei 14/2006 prohibeix de forma taxativa aquesta pràctica a Espanya, establint, a més, que la filiació dels nadons que neixin fruit d'aquesta pràctica es determinarà pel part, de forma que la dona que els ha gestat esdevindria la mare. Per tant, pretendre una filiació diferent a la legalment prevista vulneraria l'ordre públic.

En el desenvolupament de la seva fonamentació el TS recorda que si bé és cert que la tècnica de reconeixement que cal utilitzar és la prevista en l'art. 81 junt amb l'art. 85 RRC, aquests no són els únics preceptes aplicables. Així doncs, considera que la DGRN oblida l'art. 23 LRC; norma que, d'acord amb la prelación de fonts, és de rang superior al RRC. El citat precepte exigeix un control de fons de la certificació estrangera tot establint que, per tal que aquesta pugui ser inscrita en el RC ha de ser conforme a la llei espanyola¹⁸.

Així doncs, no és suficient que la resolució compleixi amb els requisits de forma previstos en el Reglament, és necessari, a més, que superi un examen de fons a ulls

¹⁸ En paraules de l'Alt Tribunal en referència a l'art. 23 de la LRC: *“si bien no puede entenderse como absoluta conformidad de estos con todas y cada una de las exigencias de nuestra legislación (lo que haría prácticamente imposible el reconocimiento), si ha de serlo como respeto a las normas, principios y valores que encarnan el orden público internacional español, y a este aspecto ha de extenderse el control en que consiste el reconocimiento de la certificación registral extranjera”*.

de la legislació espanyola per tal de comprovar l'adequació d'aquella a aquesta última. Val a dir, per tant, que si de l'examen de fons es desprèn que el contingut de la resolució és contrari a la legislació espanyola, s'haurà de denegar la inscripció.

Aquest és el fonament a través del qual el TS articula la seva resolució i argumenta la procedència de la denegació de la inscripció. A aquest fonament hi suma altres arguments com la protecció de la dignitat de la dona gestant i la sensació que els nacionals es van desplaçar a Califòrnia per fugir de l'ordenament jurídic espanyol.

Així doncs, el que impedeix la inscripció de la filiació en favor d'en Vincenzo seria que la pròpia llei (art. 10 Llei 14/2006) ja determina una filiació per aquests casos i pretendre inscriure una filiació diferent seria incompatible amb les normes internes. Per tant, el que determina la denegació en la inscripció no és una causa discriminatòria per raó d'orientació sexual, sinó d'ordre públic.

Per últim el TS exposa que, si bé és cert que l'interès superior del menor constitueix un dels principis inspiradors de l'ordenament jurídic¹⁹, un jutge no pot adoptar una decisió contrària a la legislació interna (a la qual recorda que està subjecte per l'art. 117.1 CE) en base al principi de l'interès superior del menor; sinó que aquest principi ha de servir per interpretar la llei, no per contradir-la.

Val a dir, però, que la sentència compta amb el vot particular del Magistrat D. José Antonio Seijas Quintana; vot particular al qual s'hi van adherir tres magistrats més²⁰. D. Seijas al·lega que no pot denegar-se la inscripció de la filiació en base a l'art. 10 de la Llei 14/2006 ja que considera que aquesta norma *no és d'aplicació* al cas, sent-ho la californiana. En aquest sentit i en paraules del propi D. Seijas *“lo que interesa es el reconocimiento de la filiación resultante de la legislación americana, en relación con el amparo que se presta a unos hijos de españoles, al margen de un contrato en cuya proyección no han intervenido los menores, por lo que el instrumento contractual no puede ser la causa de denegación del reconocimiento”*. Considera que no pertoca discutir la validesa del contracte ni la seva corresponent filiació, sinó simplement el reconeixement d'una filiació ja determinada com a vàlida conforme la llei californiana.

¹⁹ El principi de l'interès superior del menor el trobem consagrat en diverses disposicions del nostre ordenament jurídic, entre elles en l'art. 3 de la Convenció dels Drets del Nen adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el dia 20 de novembre de 1989; per l'art. 24.2 de la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea; per l'art. 39 de la Constitució espanyola; així com acollit en la regulació interna de les relacions paternofiliars en el Codi Civil i la LO 1/1996, de 15 de gener de Protecció Jurídica del Menor (BOE-A-1996-1069).

²⁰ A aquest vot particular s'hi van adherir els magistrats D. José Ramón Ferrandiz Gabriel, D. Francisco Javier Arroyo Fiestas i D. Sebastián Sastre Papiol.

Considera que, sent vàlid el contracte i existint uns nadons de nacionalitat espanyola, la decisió de denegar la seva inscripció en favor dels barons *atempta greument contra* un principi fonamental de l'ordenament jurídic que és l'interès superior del menor. Així doncs el magistrat considera que aquest principi d'ordre públic hauria de prevaldre.

Sens perjudici del vot particular, per lo anteriorment exposat, podem concloure que a dia d'avui no es podria inscriure en el RC la filiació de la Martina tal i com aquesta consta en el certificat expedit per l'autoritat californiana ja que el contingut d'aquesta és considerat contrari a l'OJ espanyol i que, per tant, *atempta contra l'ordre públic espanyol*.

2.2.2 Anàlisi de la qüestió conforme la posició actual del TEDH

Sens perjudici de lo anteriorment establert cal tenir present que, recentment, el TEDH ha tingut ocasió de pronunciar-se respecte un cas relatiu a un contracte de maternitat subrogada de característiques molt similars a les del cas que ens ocupa. Així doncs, havent denegat la Cort de cassació francesa la inscripció de la filiació en favor dels barons²¹, el TEDH a través de la STEDH de 26 de juny de 2014²² ha ordenat a l'estat francès inscriure la filiació en favor d'aquests dos per considerar que, no fer-ho, *atempta contra el dret a la vida privada i familiar dels menors; drets consagrats en l'art. 8 del CEDH i que provoca greus perjudicis als seus interessos*²³.

El TEDH argumenta que, si bé és cert que cada un dels estats té competència per posicionar-se en relació a la gestació per substitució, aquest marge de valoració ha de quedar a part davant l'existència d'uns menors que precisen d'una identitat. Seguint aquesta línia i en paraules del propi tribunal "*cada vegada que està en qüestió la situació d'un nen, ha de primar l'interès superior d'aquest*".

En aquest punt cal precisar que, si bé aquesta sentència només produeix efectes enfront de l'estat francès, al obligar-lo a inscriure la filiació de tres nenes tal i com aquesta constava en el certificat estranger, el cert és que crea un *precedent* en la matèria i que pot servir de base i fonament per desenvolupar una línia jurisprudencial comuna en favor del reconeixement de les filiacions tal i com aquests consten en els certificats estrangers. En addició, i com a apunt que considero interessant, cal tenir en

²¹ El fonament de tal denegació es basava en què el contingut d'aquest vulnerava el seu ordre públic, al ser contrari a l'art. 16.9 del Codi Civil francès.

²² STEDH de 26 de juny de 2014, recurs núm. 65192/11, assumpte Mennesson vs. França.

²³ Per a profunditzar més en els perjudicis derivats de la falta d'inscripció conforme el certificat estranger vegeu: FLORES, Jesús. "*Vientres de alquiler más cerca de su reconocimiento legal en Europa. Comentario de la STEDH de 26 de junio de 2014, recurso no 65192/11*". Diario La Ley nº 8363, Sección Tribuna, 28 de Julio de 2014.

compte que, davant de la recent resolució del TEDH, el Ministeri de Justícia està preparant una Instrucció per ordenar als consolats a practicar el reconeixement de la filiació derivada de *“ventre de lloguer”*.

En conclusió, tot i que a dia d'avui no procedeixi la inscripció de la filiació de la Martina en favor de Vincenzo i Ramón, la recent postura que ha adoptat el TEDH en la seva Resolució de 26 de juny de 2014 ens condueix a posar la mirada en perspectiva de futur i pensar que es probable que es tendeixi a un canvi de posició cap a la inscripció conforme la certificació estrangera per tal d'emparar l'interès superior dels menors.

2.2.3 Breu reflexió personal de l'estat actual de la qüestió

Una vegada realitzat l'anàlisi legal de la qüestió entenc que la solució jurídicament aplicable a aquest conflicte és la que adopta el TS en la seva sentència ja que, tot i que la llei espanyola no sigui l'aplicable, sí que s'ha de tenir en compte de cares a entrar a reconèixer la resolució estrangera. En aquests sentit l'art. 23 LRC obliga a realitzar un control de fons; control que no podria superar el certificat de filiació de la Martina per ser aquest contrari a la llei espanyola. Així doncs, tot i que la llei espanyola no sigui la llei aplicable al cas, estem vinculats a lo establert per la LRC i aquesta estableix una limitació al reconeixement que produeix que no s'inscriguin aquelles certificacions no conformes a tal normativa, fet que condueix a que, a la pràctica, s'hagi d'entrar a valorar des del punt de vista de la legislació espanyola.

M'agradaria exposar, a més, que estic totalment d'acord amb la valoració que el D. Seijas realitza al considerar que la Llei 14/2006 deixa una llacuna legal molt important al no regular les conseqüències del contracte de gestació una vegada celebrat aquest. Així doncs, s'aprecia una clara deficiència en el nostre OJ en quant a atorgar una solució òptima que protegeixi els interessos d'ambdues parts ja que, si bé sabem es preveu una solució en el sentit de considerar nul el contracte i haver-se de practicar la filiació en favor de la mare gestant considero que aquesta no és gens encertada ja que desempara totalment els interessos de nacionals espanyols els quals es troben totalment perjudicats quan s'inscriu la seva filiació en favor d'una persona, la mare gestant, que ha renunciat de forma vàlida a la seva potestat parental.

2.3 Determinació del règim econòmic matrimonial entre Vincenzo i Ramón. Crisis matrimonial: Competència judicial Internacional i Llei aplicable al divorci.

En aquest apartat es treballaran qüestions matrimonials com la determinació del règim econòmic matrimonial així com també la competència judicial per conèixer del procediment de divorci i la llei aplicable aquest, des d'una perspectiva del Dret Internacional Privat.

2.3.1 Règim econòmic matrimonial d'en Vincenzo i en Ramón.

Tal i com ja s'ha exposat anteriorment, de l'art. 9.2 CC podem extreure que la llei aplicable al matrimoni entre en Vincenzo i en Ramón és la llei espanyola. Situats en aquest marc legal, cal anar més enllà i entrar a determinar el règim econòmic matrimonial que regularà les relacions econòmiques dels cònjuges.

En primer lloc, i a mode d'introducció a la qüestió relativa als règims econòmics matrimonials, val a dir que a Espanya cohabituen diversos Drets Forals i que per disposició de l'art. 13 CC aquests són els que determinaran el règim que regularà les relacions econòmiques del matrimoni. Així doncs, només serà en falta d'aquests drets de base territorial quan la determinació del règim s'efectuarà conforme el Dret Comú, és a dir, conforme el Codi Civil.

L'art. 14 CC estableix que la subjecció al dret foral o al comú és determinarà pel veïnatge civil. Així mateix l'art. 16 CC disposa que, davant l'existència de diversos règims jurídics civils en el territori, per determinar l'aplicació d'un o altre ens haurem de regir per les normes contingudes en el Capítol IV del CC, tot reinterpretant els preceptes d'aquest capítol conforme les matisacions que disposa el propi art. 16CC; entre elles, el fet que per "llei personal" s'haurà d'entendre "veïnatge civil". Així doncs, si seguim les indicacions de l'art. 16 CC i acudim a l'art. 9.2 CC arribem a la conclusió que els efectes del matrimoni, entre ells els règims econòmics matrimonials, s'hauran de regir conforme la normativa de la residència habitual comuna immediatament posterior a la celebració o la del lloc de matrimoni, conforme s'hagi entès anteriorment.

Respecte el cas que tenim entre mans, al haver-se fixat la residència a Barcelona, així com també haver-se celebrat el matrimoni en aquesta ciutat, el *Dret Civil Català serà la legislació aplicable* en matèria de determinació del règim econòmic matrimonial. L'art. 231-10 CCC preveu que els cònjuges puguin pactar el règim econòmic que sigui de la seva preferència per regular les seves relacions a través de capitulacions matrimonials. Aquesta possibilitat de pacte permet que els cònjuges pugin atendre de forma òptima els seus interessos i circumstàncies. A falta d'aquest pacte, i tal i com

disposa l'art. 231-10.2 CCC, el règim econòmic serà el de *separació de béns*. Transposant aquesta normativa al nostre cas, davant la falta de pacte entre en Ramón i en Vincenzo les seves relacions econòmiques es regiran pel règim de separació de béns, la regulació del qual es troba compresa entre els arts. 232-1 - 232-12 CCC.

2.3.2 Competència judicial internacional per conèixer de la demanda de divorci

De forma prèvia a determinar la llei que ha regular el procediment de divorci entre en Vincenzo i en Ramón és interessant plantejar-nos si els Tribunals espanyols són realment els competents per conèixer de la demanda de divorci presentada per en Ramón. Per determinar-ho és precís acudir a lo disposat en el Reglament (CE) núm. 2201/2003, de 27 de novembre de 2003, el qual resulta d'aplicació al cas ja que regula i preveu, entre d'altres qüestions, la competència internacional dels Tribunals dels EEMM per conèixer de demandes de divorci.

L'art. 3 del Reglament 2201/2003 estableix tot un seguit de fòrums alternatius de competència judicial internacional els quals giren al voltant de la residència habitual dels cònjuges. Atenent al criteri de residència, els Tribunals espanyols serien competents per residir els cònjuges a Espanya.

Cal tenir en compte que, de conformitat amb el que s'exposa en l'art. 7 del citat reglament, la competència judicial internacional només s'entrarà a determinar per la llei estatal (en el nostre cas per la LOPJ) quan de l'articulat del Reglament no es pugui dirigir competència als Tribunals de cap EEMM. En el nostre cas, al poder dirigir la competència als Tribunals espanyols en virtut de l'art. 3 del Reglament, no resulta d'aplicació l'art. 22 LOPJ. Una vegada comprovada la competència judicial internacional dels Tribunals espanyols, aquestes procediran a concretar el dret substantiu aplicable al procediment de divorci, qüestió que s'analitza a continuació.

2.3.3 Llei aplicable al divorci entre Vincenzo i Ramón

Al interposar en Ramón, de nacionalitat espanyola, demanda de divorci contra en Vincenzo, de nacionalitat italiana, els Tribunals espanyols es troben davant d'una situació de *conflicte de lleis* entre la llei espanyola i la italiana. Per tal de donar solució a aquest conflicte s'haurà d'aplicar el Reglament 1259/2010 (CE) núm. 1259/2010, de 20 de desembre de 2010, pel que s'estableix una cooperació reforçada en l'àmbit de la

lleï aplicable al divorci i a la separació judicial²⁴.

A fi i a efecte de concretar el dret substantiu aplicable, el citat reglament dóna preferència al *principi dispositiu* i considera que la lleï que ha d'imperar de forma preeminent és l'escollida pels cònjuges a través de conveni. Només per aquells casos en què no existeixi acord, el Reglament preveu una sèrie de punts de connexió a aplicar en cascada, és a dir, de forma subsidiària entre ells²⁵, a fi i a efecte de determinar la lleï aplicable a la dissolució matrimonial.

En el cas que ens ocupa, davant la falta d'acord entre en Vincenzo i en Ramón, el dret substantiu que regirà el divorci s'haurà de determinar atenent als punts de connexió previstos en l'art. 8 del Reglament 1259/2010. El primer d'aquests punts fa referència a *l'EEMM de residència habitual comú dels cònjuges en el moment de la interposició de la demanda*; aquest factor territorial s'utilitza com a vincle per a tal de determinar que la lleï aplicable al divorci serà la normativa substantiva de l'estat en què ambdós cònjuges tinguin la seva residència.

En el cas que ens ocupa, aquest primer criteri serveix per determinar la lleï aplicable al divorci entre en Ramón i en Vincenzo. Així doncs, de la redacció de l'exposició de fets podem entendre que, amb independència que de forma prèvia a la interposició de la demanda s'hagués produït o no una separació de fet, en el moment d'iniciar el procediment de divorci tan en Vincenzo com en Ramón residien a Espanya. Així doncs, si bé podríem pensar que en Vincenzo es podria desplaçar al seu estat d'origen (Itàlia) el fet que sol·liciti l'atribució de l'ús de l'habitatge perquè cap familiar el pot acollir a Espanya fa pensar que ha vingut mantenint la residència en aquest país i que té voluntat de continuar-hi residint.

En conclusió, al no existir acord sobre la lleï aplicable al divorci ens atenem al criteri de residència a un EEMM comú per tal de sostenir que, per disposició de *l'art. 8.a* del

²⁴ Reglament núm. 1259/2010 (CE), de 20 de desembre de 2010 (DO núm. L 343, de 29 de desembre de 2010).

²⁵ Per tal d'establir l'escala de punts de connexió, el Reglament 1259/2010 estableix una preeminència basada en el principi de proximitat, també anomenat principi de major vinculació o "centre de gravetat de la relació jurídica" el qual dona preferència a la lleï amb la que els cònjuges han tingut un contacte més directe atenent a un *criteri de caràcter social*, el qual dóna importància a la integració del cònjuges dins d'una societat i amb el consegüent contacte directe amb l'ordenament jurídic de tal societat. Tal i com molt bé expressen CALVO CARAVACA, A-L Y CARRASCOSA GONZÁLEZ, *Derecho Internacional Privado. Volumen II*, Ed. Comares (2011) "*el art. 8 R 1259/2010 persigue dar aplicación a la Ley del país más próximo a la situación de divorcio porque se supone que los conyugues conocen o pueden conocer dicha Ley estatal a bajo coste y con arreglo ala cual es muy posible que hayan ajustado su comportamiento conyugal en el pasado*".

Reglament 1259/2010, la llei reguladora del divorci serà l'espanyola, sens perjudici de les concrecions que s'estableixen a continuació.

Una vegada disposat lo anterior cal tenir en compte que, al ser Espanya un país on coexisteixen diverses legislacions de base territorial s'ha d'estar a lo disposat en l'art. 14 del Reglament per solvatar la situació de conflicte territorial de lleis. L'esmentat precepte conté concrecions per tal de poder enquadrar la situació dels estats amb diferents sistemes jurídic a la redacció del propi reglament²⁶ tot establint que s'haurà d'estar a la legislació de la unitat territorial de residència dels cònjuges, en el cas en que aquesta disposi de normativa pròpia.

Transposant aquesta regla al cas que en ocupa val a dir que s'haurà de tenir en compte el que disposi el *Codi Civil de Catalunya* (en particular el Capítol III del Títol III del Llibre II), per ser la normativa vigent en la unitat territorial on tenen la residència habitual en Ramón i en Vincenzo, és a dir, Catalunya²⁷.

2.4 Determinació del règim econòmic del matrimoni entre en Ramón i la Carla.

En aquest apartat es concretarà el règim econòmic aplicable al matrimoni entre en Ramón i la Carla tot atenent a la qüestió del veïnatge civil. A fi de resoldre aquesta qüestió es prendrà atenció en l'adquisició del veïnatge civil derivada de residència continuada.

Fins aquí hem desenvolupat diverses qüestions matrimonials relatives a l'enllaç entre en Vincenzo i en Ramón. En aquest punt pertoca centrar l'atenció en el matrimoni celebrat entre en Ramón i la Carla; una noia madrilenya d'origen que en el moment de contraure matrimoni tenia vint-i-cinc anys i en portava dotze vivint a Catalunya.

²⁶ Tal i com molt bé ho expressen Calvo Caravaca y Carrascosa González: "*El Reglamento emplea soluciones de remisión directa, de modo que, en general, una unidad territorial con Derecho objetivo propio en materia de divorcio y separación judicial se considera como un Estado a los Efectos de determinación de Ley aplicable*".

²⁷ Tot i això és precís tenir en ment que l'art. 13.1 CC disposa que les disposicions del Títol IV del Llibre I del CC, relatiu al matrimoni, tenen aplicació general i directe a tota Espanya; excepcions al relatiu als règims econòmics matrimonials, matèria respecte la qual el CC té caràcter supletori. Si bé la redacció d'aquest precepte ens podria dur a pensar que, en matèria matrimonial, s'aplica el CC, cal tenir en compte que el citat precepte troba fonament en l'art. 149.1.8º CE, precepte que disposa la competència exclusiva de l'Estat per a regular les relacions jurídic-civils relatives a les formes de matrimoni. Així doncs, sobre el que no poden legislar els Drets Foral és sobre les formes de poder contraure'l, però al marge d'aquesta qüestió poden desenvolupar normativa pròpia.

És interessant reprendre el que ja es venia apuntant anteriorment en relació a que, tal i com ho preveu l'art. 13.1 CC, en els territoris on existeixi Dret Foral, aquests ordenaments seran els que determinaran el règim econòmic matrimonial. Així doncs, només serà a falta de Dret Foral quan els règims econòmics es determinaran per les disposicions del Codi Civil.

L'art. 14.1 CC és l'encarregat d'establir que la subjecció al Dret Civil Comú o al Dret Civil Foral es determina pel veïnatge. Així doncs, per tal de conèixer per quina normativa haurem de regular les relacions econòmiques entre en Ramón i la Carla ens hem de centrar primerament en la qüestió del veïnatge.

Per solucionar els conflictes de lleis davant de l'existència de diferents règims jurídics coexistents en el territori l'art. 16 CC remet a les normes de Dret Internacional Privat. Tot i això, per tal que aquestes normes internacionals s'adeqüin a solucionar conflictes interns, estableix tot un seguit de concrecions i matisos terminològics; entre aquests preveu que, per llei personal s'haurà d'entendre veïnatge civil.

Prenen en consideració aquest matís, l'art. 9.2 CC servirà per determinar la llei aplicable al règim econòmic matrimonial. Així doncs, reinterpretant aquest precepte podem entendre que els efectes del matrimoni, entre ells el règim econòmic, es regeixen pel veïnatge civil que tinguin en comú ambdós cònjuges i que, a falta de veïnatge civil comú, s'haurà d'estar al lloc de residència habitual immediatament posterior a la celebració del matrimoni; i en defecte d'aquest al lloc de celebració.

Pel que fa al cas que ens ocupa, en la pròpia exposició de fets se'ns indica que la Carla és madrilenya d'origen però que porta vivint a Barcelona des de fa dotze anys. D'altra banda se'ns indica que en Ramón és de veïnatge civil català.

Al portar la Carla residint a Catalunya dotze anys, ha adquirit, per disposició de l'art. 14.5.1º CC veïnatge civil català per motiu de residència continuada. Així doncs, el citat precepte preveu, com a forma d'adquisició del veïnatge, la residència continuada durant deu anys sense necessitat de declaració alguna durant aquest termini. Així doncs, tot i ser la Carla madrilenya d'origen, al traslladar-se a Barcelona als tretze anys i viure-hi de forma continuada fins a l'actualitat, pel transcurs de temps superior als deu anys, ha adquirit veïnatge civil català. En conclusió: ambdós cònjuges tenen veïnatge civil català, gaudint per tant del veïnatge civil en comú.

Per tant, acudint de nou a l'art. 9.2 CC i reinterpretant-lo conforme lo establert en l'art. 16.1.1ª CC podem argumentar que: existint veïnatge civil català en comú, el règim

econòmic matrimonial relatiu es regirà per lo disposat en la normativa catalana; particularment en lo establert en l'art. 231-10 d'aquest cos legal, el qual disposa que, a falta de pacte en capítols matrimonials, el règim econòmic serà, per defecte, el de separació de béns (regulació del qual es troba desenvolupada en els arts. 232-1 a 232-12 CCC).

En síntesi, tenint en compte que dels antecedents fàctics no es desprèn l'existència de pacte en capitulacions matrimonials el règim que regularà les relacions econòmiques entre en Ramón i la Carla serà el de separació de béns, per ser el previst per defecte en el Codi Civil de Catalunya, normativa que els hi és d'aplicació per tenir ambdós cònjuges veïnatge civil català.

2.5 Regulació i desenvolupament del procediment de divorci i peticions de les parts: Atribució o distribució de l'ús de l'habitatge familiar i cura de la Martina

En aquest apartat es realitzarà una síntesi de les fases i actuacions més rellevants del procediment de divorci de tipus contenciós, al ser aquest el que regirà el divorci d'en Ramón i en Vincenzo. A més a més, efectuaré un anàlisi de la procedència de les pretensions que ambdós cònjuges ostenten respecte el seu habitatge conjugal i la Martina. A través d'aquest anàlisi es pretén posar de relleu les possibles problemàtiques que un i altre poden trobar alhora de fonamentar les seves pretensions així com també destacar els elements que els hi són avantatjosos.

2.5.1 Regulació i desenvolupament del procediment de divorci

Abans d'entrar de ple en el desenvolupament del procediment de divorci és interessant remarcar la idea relativa a que tal procés està previst en la Llei d'Enjudiciament Civil com a un *procediment especial*. Així doncs, a banda dels processos declaratius prototípics, com són el judici verbal i el judici ordinari, la Llei d'Enjudiciament Civil preveu l'existència de processos especials per a determinades matèries; entre elles, i en relació al cas que ens ocupa, matèries com capacitat, filiació, matrimoni o processos on intervinguin menors. Si bé aquests procediments especials es regeixen en la seva base pels tràmits del judici verbal o ordinari, en dependència del cas, gaudeixen d'una sèrie d'especialitats.

Així doncs, seguint amb la idea anterior, si bé el procediment de divorci seguirà els tràmits del *judici verbal*, la seva tramitació gaudirà d'una sèrie d'especificitats. Aquestes són les previstes en els arts. 748 a 755 LEC i entre elles és de rellevància destacar l'existència de contestació a la demanda de forma *escrita*, la possibilitat de realitzar conclusions una vegada practicada la prova, *la seva tramitació preferent* així com la

intervenció del Ministeri Fiscal en casos que intervinguin menors o incapaços.

Com a qüestió inicial val a dir que, per disposició de l'art. 771 LEC, de forma prèvia a la interposició de la demanda de divorci en Ramón, com a cònjuge que pretén obtenir el divorci, podria sol·licitar l'adopció de mesures provisionals per tal de que, al llarg del procediment i abans que recaigui sentència, s'establissin solucions temporals a qüestions com la situació del menor amb els progenitors o persones pròximes a ell, la distribució del deure d'aliments o l'ús de l'habitatge conjugal, entre d'altres qüestions de les regulades per l'art. 233-1 CCC²⁸.

Sens perjudici de les recomanacions que podrien cabre en relació a la conveniència de sol·licitar mesures provisionals prèvies, de l'exposició dels antecedents de fet podem entendre que en Ramón interposa demanda de divorci sense sol·licitar mesures provisionals de forma prèvia a la demanda. És per això que, a fi d'ajustar l'exposició al cas plantejat, centraré l'atenció en el desenvolupament del procediment a partir del moment processal relatiu a la interposició de la demanda.

Una vegada presentada i admesa la demanda, degut a la especialitat de la matèria, es donarà trasllat a en Vincenzo a fi que la contesti en el termini de vint dies i de forma escrita (art. 753.1 LEC). En aquest punt cal remarcar que si en Ramón no hagués sol·licitat mesures provisionals, per disposició de l'art. 773.4 LEC i l'art. 233-1 CCC en Vincenzo les podria sol·licitar en la pròpia contestació.

En relació a les mesures provisionals és important destacar que es citarà a les parts a una compareixença adreçada a que aquestes puguin al·legar el que considerin oportú en relació a la pertinença de la seva adopció. En tot cas, celebrada aquesta compareixença, el Tribunal decidirà el que procedeixi resolent en favor de la petició de part (ja hagi estat articulada per la part demandant com per la demandada) o bé adoptant d'ofici les que consideri més convenient atenent al cas en qüestió; sigui com sigui, el Tribunal resoldrà a través d'auto respecte el qual no cabrà recurs.

Celebrada la compareixença relativa a les mesures provisionals es celebrarà la vista pròpia del judici verbal relativa al fons de l'assumpte i, finalment, el Tribunal resoldrà a

²⁸ En cas de sol·licitar-se mesures provisionals de forma *prèvia a la demanda*, des de la data de la sol·licitud i dins del termini dels *deu dies* següents a aquesta es celebraria una compareixença on s'escoltarien a les parts. Després, un cop celebrada i dins del termini dels *tres dies* posteriors a aquesta, el Tribunal resoldria. A més, en cas de sol·licitar mesures prèvies a la demanda és important tenir molt present que, per tal que la vigència d'aquestes continuï en el temps, és necessari que, en el termini dels *trenta dies* següents a la seva adopció s'interposi la corresponent demanda de nul·litat, separació o divorci; de no ser així, un cop passats els dies indicats la mesura perdria la seva eficàcia.

través de sentència establint les mesures definitives que regularan les conseqüències de la ruptura matrimonial. Si bé es podrà interposar recurs en cas d'estar en desacord respecte les mesures definitives aquest recurs no produirà efectes suspensius respecte l'eficàcia d'aquestes (774.5 LEC).

En relació a la sentència de divorci²⁹. és de rellevància destacar que, tant la pròpia LEC com l'art. 233-7 CCC preveuen la possibilitat que les mesures adoptades a través d'aquesta es pugin modificar en cas que les circumstàncies que les van motivar variïn de forma substancial³⁰.

Per últim, en relació al procés de divorci és de destacar que, degut als interessos que hi ha en joc i ser una qüestió molt íntimament vinculada a la vida personal i familiar de les parts, es preveu legalment que aquestes tinguin la opció de acudir a mediació³¹ al llarg de tot el procés així com també decidir continuar el divorci contenciós pels tràmits del divorci de mutu acord, tot realitzant un conveni regulador de la situació de divorci.

2.5.2 Peticions de les parts en relació a l'atribució o distribució de l'ús de l'habitatge familiar

En el procediment de divorci en Vincenzo i en Ramón ostenten pretensions molt diferents en relació al destí de l'habitatge que havia estat el seu domicili conjugal. Si bé d'una banda en Ramón pretén esdevenir l'únic titular de l'immoble, comprant la part d'en Vincenzo, aquest últim vol continuar en situació de cotitularitat i gaudir de l'ús d'aquest immoble. Abans d'entrar en la procedència de les seves peticions és interessant fer un breu repàs a la regulació que el Codi Civil de Catalunya preveu en relació a l'habitatge.

Pel què fa a les pretensions relatives a l'ús de l'habitatge, val a dir, en primer lloc, que aquesta atribució va íntimament lligada amb la guarda dels fills. Així doncs, tot i que a

²⁹ Vegeu ROCA TRIAS, E. *"Institucions del Dret Civil de Catalunya II-2"*, València Ed. Tirant Lo Blanc (2014) pàg. 308. *"La sentència definitiva produeix efecte de cosa jutjada material, limitat, però al nucli del procés, es a dir, a la separació i al divorci, perquè algunes mesures definitives es poden modificar quan variïn substancialment les circumstàncies en previsió de les quals es van decidir; això, succeeix especialment en totes les que afecten a menors i la prestació compensatòria."*

³⁰ STSJC (Sala de lo Civil i Penal, Secció 1ª) núm. 36/2014, de 22 de maig (RJ/2014/3744): *"En nuestra sentencia STSJC, de 9 de enero, declaramos que la viabilidad de los procedimientos de modificación de las medidas dispuestas previamente en procesos de separación, divorcio y nulidad, el art. 233-7.1 CCC exige que hayan variado sustancialmente las circunstancias concurrentes en el momento de dictarlas, y recordamos –con cita de la STSJC 48/2012, de 26 de jul.- que es necesario que en la demanda se describa el cambio de circunstancias producido"*.

³¹ Vegeu art. 233-6 CCC i GARCÍA PRESAS, I. *"La mediación familiar: una alternativa en el proceso judicial de separación y divorcio"*. La Ley, Madrid (2009).

efectes de la redacció d'aquest dictamen s'hagin separat les pretensions de l'habitatge i de la guarda en diferents epígrafs, aquestes dues estan clarament vinculades. En aquest sentit, l'art. 233-10.2 CCC preveu que, si els cònjuges res han acordat respecte l'ús de l'habitatge, com a regla general, el Tribunal adjudicarà aquest al cònjuge que gaudeixi de la guarda dels fills comuns. Aquesta regla, però, gaudeix d'una excepció: el cas en què un dels cònjuges es trobi més necessitat que l'altre.

Per tant, si ens trobem davant d'una necessitat major d'un d'ells, no imperarà el criteri de la guarda sinó el de la necessitat i s'atribuirà l'ús al que menys possibilitats econòmiques i patrimonials tingui. Cal tenir en compte però que serà més fàcil que s'atribueixi l'ús de l'habitatge al cònjuge més necessitat si aquest gaudeix de custòdia compartida ja que el propi art. 233-20.4 CCC preveu que *“només s'atribuirà l'ús de l'habitatge familiar al cònjuge que no tingui la guarda si a qui li correspon la guarda té mitjans suficients per a cobrir la seva necessitat d'habitatge i la dels fills”*.³²

Per tant, de trobar-nos en el cas en què el cònjuge que *no tingui atribuïda* la guarda estigui més necessitat que el que sí li ha estat atribuïda, i a més aquest últim no es pugui permetre el manteniment d'un altre habitatge per a ell i el menor, per molt que el cònjuge que no gaudeixi de la guarda estigui més necessitat no se li atribuirà l'ús. Aquesta política legislativa troba un clar fonament en vetllar per l'interès superior del menor i intentar que les seves necessitats estiguin degudament ateses i cobertes.

Una vegada exposat el marc normatiu previst per a l'atribució de l'ús de l'habitatge, si enfoquem aquest al cas que ens ocupa ens sorgeixen diverses qüestions interessants en relació a la procedència de les peticions d'ambdós cònjuges.

En primer lloc podem dir que, de pretendre en Ramón l'ús de l'habitatge, a priori, aquest partiria d'una situació més avantatjosa que Vincenzo ja que consta com a pare biològic de la Martina, per tant (al marge de les precisions que es faran en el següent apartat relatives a la possibilitat d'aconseguir una guarda compartida), per raó de guarda, sembla ser que se li atribuiria l'ús de l'habitatge.

Ara bé, encara que en el supòsit no s'especifiqui ni concreti el nivell de vida i ni els mitjans dels que disposen tant Vincenzo com Ramón, sembla poder-se extreure que en Ramón es troba més avantatjat econòmicament. A aquesta conclusió podem

³² L'art. 233-21.a CCC segueix la mateixa línia que el precepte analitzat al establir la facultat de l'autoritat judicial d'excloure l'atribució de l'ús de l'habitatge per raó de la guarda, en cas d'instància d'un dels cònjuges, si el que en seria beneficiari té mitjans suficients per cobrir les seves necessitats d'habitatge i les dels fills.

arribar si tenim en compte que quan es divorcia va a viure a Manresa, podent permetre's el manteniment d'una altre residència diferent de la que compartia amb en Ramón³³ i, ahora, poder comprar la quota d'en Vincenzo. A més, aquest últim al·lega que ningú el pot acollir a Espanya, fet del que podem deduir que no té mitjans suficients per poder-se buscar, pels seus propis mitjans, un habitatge.

Tenint en consideració lo anteriorment exposat podria ser que el Tribunal, en cas de no atorgar custòdia compartida o atorgant aquesta, decidís acollir-se a la pretensió d'en Vincenzo i atorgar-li, per raó de necessitat, l'ús de l'habitatge familiar.

Així doncs, en un procediment com el que tenim entre mans on en Ramón pretén la guarda exclusiva de la Martina, si en Vincenzo pretén gaudir de l'ús de l'habitatge serà interessant que pugui demostrar la capacitat econòmica d'en Ramón així com la seva falta de recursos ja que, només d'aquesta forma, si se li denega la guarda comuna, podria veure acceptada la seva altra pretensió relativa a l'ús de l'habitatge.

Pel què fa a la pretensió d'en Ramón relativa a l'atribució de la titularitat exclusiva sobre l'immoble val a dir que, tal i com ja es desenvoluparà en l'apartat relatiu a les recomanacions, seria interessant aconsellar-li des de la seva defensa processal intentar un període de mediació per tal de poder negociar la compra de la seva quota. Cal tenir en compte que, el fet que el procediment judicial de divorci ja estigués iniciat no constituiria impediment per poder entaular un període de mediació ja que el propi art. 233-6 CCC preveu tal possibilitat.

2.5.3 Peticions de cada una de les parts en relació a la guarda de la Martina

Abans d'entrar a determinar la procedència de les pretensions d'ambdós cònjuges en relació a la guarda de la Martina, és convenient realitzar de forma prèvia alguna precisió en relació a la responsabilitat parental enfront de la menor.

Com ve es deriva de l'art. 236-1 CCC, els progenitors són els titulars de la potestat parental i, en cas d'extinció del matrimoni, aquests han de continuar complint amb les seves responsabilitats de forma compartida.

Respecte al cas que ens ocupa, val a dir que, tot i que a la pràctica (*in natura*) en Vincenzo hagi vingut realitzant funcions de pare, legalment, careix de responsabilitat

³³ Podem deduir la bona capacitat econòmica d'en Ramón del fet que pot permetre's pagar la quota hipotecaria d'en Vincenzo i a més sufragar les despeses de buscar una altra residència a Manresa. Aquests elements podrien servir per argumentar la bona capacitat econòmica d'en Ramón enfront de la pretensió de l'atribució de l'ús de l'habitatge a en Vincenzo.

parental enfront de la Martina ja que, formalment, no consta la seva filiació envers aquesta; a diferència del que succeeix amb en Ramón, el qual, al ser el pare biològic de la Martina, consta com a tal en el Registre Civil i, conseqüentment, té responsabilitats parentals enfront d'aquesta.

Si bé és cert que la figura jurídica de l'adopció, prevista en la Secció III del Capítol V del Títol III del Llibre II del Codi Civil de Catalunya hagués permès a en Vincenzo gaudir de la pàtria potestat sobre la Martina³⁴, de l'exposició de fets del cas hem d'entendre que aquest no ha procedit a adoptar la menor; ni tant sols a iniciar un procediment adoptiu. Per tant, d'entrada és important tenir clar que en Ramón gaudeix de la potestat parental en exclusiva. Tot i això cal analitzar si és viable obtenir la guarda compartida entre en Vincenzo i en Ramón.

El Codi Civil de Catalunya, a l'hora de regular la guarda fa referència, en primer terme, als progenitors. Aquest fet es desprèn de la redacció de l'art. 233-10 CCC quan exposa que *"l'autoritat judicial, si no hi ha acord o si aquest no s'aprova, ha de determinar la manera d'exercir la guarda, atenint-se al caràcter conjunt de les responsabilitats parentals, d'acord amb l'art. 233-8-1"*. Val a dir, però, que el propi Codi Civil de Catalunya preveu la possibilitat d'encomanar la guarda a persones pròximes als menors, tot i que no en siguin els pares i que, per tant, no tinguin responsabilitats parentals. Aquesta possibilitat es troba prevista en l'art. 233-10.4 CCC i podria servir de fonament a en Vincenzo per sol·licitar la guarda compartida sobre la Martina.

A fi d'articular la mencionada pretensió en Vincenzo hauria d'al·legar el compliment de les circumstàncies que es preveuen en l'art. 233-11 CCC. El citat precepte disposa que, per tal de determinar el règim de guarda sobre els menors s'han de ponderar de forma conjunta tot un seguit de circumstàncies, entre les quals, a efectes del cas que tenim entre mans i des dels interessos d'en Vincenzo, cal destacar la vinculació afectiva de les persones pròximes amb els menors o les relacions amb les altres persones amb que conviuen a les respectives llars. Val a dir que tot i que el citat precepte fa determinades referències als progenitors, en Vincenzo podria al·legar que, tot i no ser progenitor, ha actuar de forma anàloga a aquest en el sí de la llar familiar. Així doncs, la menor li assigna aquest rol dins de la unitat familiar per tant, tenint en compte l'interès superior del menor, procediria aplicar l'analogia i considerar-lo pare.

³⁴ En FD 5è de la STS 835/2013, de 6 de febrer de 2014 s'exposa que *"figures jurídiques com l'acolliment familiar o l'adopció permeten la formalització jurídica de la integració real dels menors en el nucli familiar"*. Així doncs, aquestes dues figures es serien alternatives vàlides per aconseguir reconeixement per part del cònjuge que no figuri com a pare i poder obtenir un ventall més ampli de drets enfront dels menors.

Per tant podem concloure que, tot i que en Vincenzo no consti formalment com a pare de la Martina, pel fet d'exercir funcions en situació *anàloga* a la d'un pare, ser una persona integrada en el nucli familiar de la Martina i conviure amb ella a la mateixa llar, sent a efectes de l'art. 233-10.4 CCC una persona molt pròxima a ella, seria procedent i vàlid sol·licitar un règim de guarda compartida amb en Ramón.

En relació a en Ramón, tal i com s'ha comentat el Codi Civil de Catalunya difereix la guarda al progenitors en primer terme; aquest fet comporta que en parteixi d'una situació d'avantatge respecte d'en Vincenzo. Ara bé, val a dir que, per lo exposat anteriorment el fet que sigui el *pare biològic* no és un factor determinant, podent-se encomanar la guarda a altres persones pròximes. Així doncs, i arribats a aquest punt, a en Ramón també li correspondrà argumentar la procedència de la seva petició; tot fonamentant-la en les circumstàncies de l'art. 233-11.1 CCC que consideri oportunes. Un dels criteris que podria esgrimir en Ramón és el fet que pretén instal·lar-se a Manresa i que, atenent a la distància de domicilis (Barcelona – Manresa) i l'escassa edat de la menor no és convenient un règim de guarda compartida ja que comportaria haver d'atorgar a la Martina una atenció molt equitativa entre en Ramón i en Vincenzo que implicaria haver d'efectuar molts desplaçaments, els quals no són del tot adequats per a una menor d'un escàs any d'edat. En aquest sentit, la seva petició es podria articular entorn a la sol·licitud de guarda exclusiva i l'atribució a en Vincenzo de cert règim de visites; sent, segons el meu punt de vista, una petició vàlida i amb moltes opcions de ser acollida per l'autoritat judicial.

2.6 Valoració del possible estatus de parella de fet entre en Ramón i en Manel.

En aquest apartat pretenc reflectir la meua valoració al voltant de la possibilitat d'entendre en Ramón i en Manel com a una parella de fet, consideració que és vital de cares a la determinació de la successió d'en Ramón. A fi i a efecte de realitzar aquest anàlisi, es partirà de la valoració que n'abstrec d'analitzar el cas en concret. A més, s'exposarà alguna consideració al voltant del concepte de convivència conjugal i la seva importància de cares a poder considerar una tercera persona com a convivent d'un cònjuge.

Dels antecedents fàctics podem extreure que en Ramón va mantenir una relació sentimental amb en Manel, de tres anys de duració i de forma paral·lela al seu matrimoni amb la Carla. En aquest punt convé qüestionar-nos si, en base a aquesta relació, en Ramón i en Manel podrien ésser considerats parella de fet. Plantejar-nos aquesta pregunta és molt interessant de cares a poder determinar l'existència de possibles drets a favor d'en Manel, tant des del punt de vista successoris com vidual.

Tal i com bé ho expressa SERRANO CHAMORRO³⁵ *“donat que la parella de fet no neix necessàriament d’un acte consensual i formal, com succeeix en el matrimoni, es presenta la problemàtica de saber quan i com queda constituïda una parella estable, és a dir, es presenta la problemàtica del reconeixement de la seva constitució. En el cas de les parelles de fet que pretenguin un reconeixement haurem d’acudir a les normes de les corresponents CA”*.

D’entrada és interessant precisar que, si bé a Catalunya es va aprovar una legislació específica reguladora d’aquestes unions³⁶, la ja derogada Llei 10/1998 de 15 de juliol d’unions estables en parella, avui dia la normativa vigent aplicable a aquests vincles és el Capítol IV del Títol III del Llibre II del Codi Civil de Catalunya.

Els arts. 234-1 i 234-2 CCC preveuen els pressupòsits necessaris per a que dues persones puguin ser considerades parella de fet així, com també els impedients personals. Pel què fa a aquests últims és convenient destacar que l’art. 234-2.c CCC preveu la impossibilitat que una persona casada i no separada de fet pugui constituir-se com a parella de fet d’una tercera persona.

Tot i que en el supòsit de fet no se’ns especifici si en Ramón seguia o no convivint amb la Carla, d’aquest sembla desprendre’s o intuir-se que, tot i mantenir una relació extramatrimonial amb en Manel, en Ramón gaudia d’una convivència matrimonial amb la seva cònjuge. Per lo exposat podem sostenir que en Ramón no podria constituir parella de fet amb una tercera persona (en aquest cas amb en Manel) per estar afectat per l’impediment legal de ser casat i no separat de fet. Així doncs, en Manel no podria considerar-se parella de fet d’en Ramón i, una vegada mort aquest i oberta la successió intestada³⁷, no s’originaria cap dret ni successori ni viudal en favor seu³⁸, sinó que s’originarien en favor de la Carla.

Una vegada exposat lo anterior, és convenient anar més enllà i valorar la possible incidència en l’assumpte de la interpretació del concepte de convivència, alhora de

³⁵ Vegeu SERRANO CHAMORRO, M.A., *“Las parejas de hecho y su marco legal”*. Madrid: Colección familia y derecho (2014).

³⁶ Vegeu HERNÁNDEZ-MORENO, A; MARTINELL GISPert-SAÚCH, J; QUESADA GONZÁLEZ, M.C *“Persona y familia: Estudios de Derecho Civil Catalán”*. Madrid: Difusión Jurídica y temas de actualidad (2014) pag. 119 *“La llei 10/1998, de 15 de juliol havia suposat un pas molt important en el reconeixement de drets de les parelles no casades, sent la primera llei de l’Estat en abordar aquesta matèria, que a més reconeixia jurídicament a les parelles homosexuals, donant-les hi alguns contingut diferenciats, d’acord amb els criteris legals del moment”*.

³⁷ Cal tenir en compte que de l’exposició del fets del cas es desprèn que en Ramón va morir sense deixar hereu instituït en testament.

³⁸ Així com tampoc s’originen drets d’altra naturalesa com podrien ser la pensió de viudetat o possible indemnització per mort.

poder considerar en Manel i en Ramón com a parella de fet, pel supòsit en que aquest últim no convisqués amb la Carla.

En la normativa civil espanyola, concretament en l'art. 69 CC, es disposa que, en situació de matrimoni, s'origina de forma automàtica una presumpció de convivència entre els cònjuges³⁹. Aquesta presumpció implica que si una persona casada es vol constituir-se com a parella de fet d'una tercera al seu matrimoni haurà de aportar elements de prova per destruir i desvirtuar la presumpció de convivència amb el seu cònjuge. Tot i que en el CC existeixi aquesta presumpció de convivència el cert és que la normativa civil catalana no preveu aquesta presumpció i que el citat art. 69 CC no resulta d'aplicació, ni de forma directa ni com a dret supletori⁴⁰, ja que el CCC conté normativa específica en matèria de drets i deures conjugals i aquesta res preveu respecte el deure de convivència matrimonial.

Ara bé, tot i que en la regulació catalana no existeixi una presumpció de convivència conjugal, de la redacció del CCC es pot entendre com element implícit en el concepte de "comunitat de vida"⁴¹. Així doncs, en l'àmbit de Catalunya es parteix de l'avantatge

³⁹ Cal tenir present, però, que la presumpció de convivència conjugal és una presumpció *iuris tantum* que podria arribar a ser destruïda mitjançant prova en contra. De no ser d'aplicació el CCC, i resultar d'aplicació el CC, *si de forma prèvia a la mort d'en Ramón* aquest i en Manel efectivament mantinguessin una relació anàloga al matrimoni i, en aquest sentit, tinguessin la voluntat de ser reconeguts com a parella de fet, podrien haver *desvirtuat la presumpció de convivència marital* entre en Ramón i la Carla a través de *demonstrar que els cònjuges no conviuen junts*, i que per tant, tot i que casats, estaven separats de fet. Aquest extrem es podria arribar a demostrar provant una convivència de dos anys ininterromputs entre en Ramón i en Manel als efectes de l'art. 234-1.a CCC.

⁴⁰ Així ho entenen DEL POZO CARRASCOSA, P, VAQUER ALOY, A. I BOSCH CAPDEVILA, Barcelona: Marcial Pons (2014) pàg. 83 "A diferencia del que fa el CCEsp, el CCC no imposa el deure de convivència ni estableix la presumpció de que els cònjuges viuen junts. No cap l'aplicació de l'art. 69 CCEsp (que estableix la presumpció de convivència) ni com a norma de aplicació directa ni com a dret supletori. El legislador català ha regulat els deures dels cònjuges i com hem vist en l'apartat 3.1, no ha imposat als cònjuges la obligació de viure junts. En conseqüència si no existeix tal deure, no té perquè existir presumpció de convivència".

⁴¹ Així ho entén ROCA TRIAS, E. "Institucions del Dret Civil Català II", València (2014) Ed. Tirant Lo Blanc, pàg. 415: "La llei exigeix un requisit d'estabilitat. La necessitat de provar l'estabilitat és un requisit exigít per la jurisprudència, atesa la manca de control inicial de la constitució de la parella no matrimonial. Així doncs, la STS de 18 de maig de 1992 es referia a la necessitat que la situació tingués certa notorietat o fos pública ha de desenvolupar-se en règim vivencial de coexistència diària estable, con permanència temporal consolidada a lo largo de los años, practicada de forma externa y pública, con acreditadas actuaciones conjuntas de los interesados, creándose así una comunidad de vida amplia, intereses y fines, en el núcleo de un mismo hogar". L'autora entén que, tot i la falta del deure de convivència imposat de forma expressa, aquest es pot entendre implícit de la redacció de l'art. 231-3 CCC quan, ahora de regular el domicili familiar, preveu que aquest sigui fixat de comú acord pels cònjuges: "Per bé que l'art. 231-2 CCC no imposa el deure de convivència, s'ha de considerar implícit. D'aquí que l'art. 231-3 CCC reguli el domicili familiar, que ha de ser fixat de comú acord pels cònjuges" Cit. Pàg. 90.

que, una persona casada com en Ramón, de voler constituir-se com a parella de fet no tindria la obligació de desvirtuar la presumpció de convivència conjugal, tant sols acreditar la convivència amb la tercera persona amb la que es vol constituir com a parella de fet.

És important tenir en compte que recentment arrel dels canvis sociològics que estem experimentant, i davant de la necessitat de moltes parelles de haver de conuiu separades físicament per raons laboral i professionals tot i tenir l'ànim d'estar juntes, el concepte de convivència s'està modulant i reinterpretant cada vegada més. Així doncs, ja no és tant un concepte físic o material sinó que s'ha derivat més cap a un concepte espiritual en el sentit de un *projecte de vida en comú*.

De cares al que ens interessa pel nostre cas, si en Manel pretengués ser reconegut com a parella de fet d'en Ramón seria interessant que acredités una convivència amb en Ramón; però també seria molt important que demostrés un *animus* i una voluntat de permanència entre aquests dos en el sentit de compartir un projecte de vida en comú, més enllà de la distància física que hi pogués haver.

Ara bé, segons el meu punt de vista, si bé a efectes d'aquest treball és interessant versar aquestes consideracions al voltant dels conceptes de "convivència" i "projecte de vida en comú", atenent-nos al cas entenc que seria molt difícil que en Manel pogués obtenir el reconeixement de parella de fet d'en Ramón ja que considero que del supòsit no es desprèn la voluntat d'en Ramón de compartir vida amb en Manel i tot apunta que venia convivint i mantenint un projecte de vida en comú amb la Carla.

2.7 Determinació dels drets a favor de la Carla: drets derivats de l'extinció del règim econòmic i drets viduals.

En aquest apartat es pretén realitzar una enumeració dels drets que, una vegada mort en Ramón, s'originen en favor de la Carla, tot valorant la seva pertinença al i ponderant les circumstàncies personals que l'envolten amb els requisits exigits legalment per tal de gaudir-ne.

Per disposició de l'art. 85 CC, l'esdeveniment de mort o declaració de mort d'un cònjuge produeix la dissolució del matrimoni; en altres paraules, a la mort d'un cònjuge el matrimoni s'extingeix. Així doncs, podem afirmar que la mort d'en Ramón provoca la finalització del vincle matrimonial que l'unia amb la Carla. Com és lògic, l'extinció d'aquest matrimoni comportarà l'extinció del règim econòmic matrimonial, al ser conseqüència del matrimoni, tot generant-se drets en favor de la Carla. D'altra banda i

des d'un punt de vista de successori, la mort *ab intestato*⁴² d'en Ramón també produirà la generació d'un conjunt de drets en favor de la Carla, per la seva condició de cònjuge en el moment de la defunció.

Establert lo anterior, a continuació es procedirà a realitzar una breu explicació de cada un dels drets que pot adquirir la Carla en un moment posterior a la mort del seu marit, tot classificant-los en funció de si deriven de la pròpia extinció del règim econòmic matrimonial o bé tenen naturalesa vidual.

2.7.1 Dret derivat de l'extinció del règim econòmic de separació de béns

En virtut a lo exposat en l'art. 232-5.2 CCC, si un cònjuge ha treballat per l'altre *sense retribució* o amb una retribució insuficient i en el moment de la mort de l'altre cònjuge aquest últim ha obtingut un increment matrimonial⁴³, el cònjuge que ha treballat sense retribució o amb retribució insuficient pot tenir dret a una *compensació econòmica per raó de treball*. Dels antecedents fàctics del supòsit entenc que la Carla té el dret a gaudir d'aquesta compensació ja que, durant els cinc anys que va durar el matrimoni amb en Ramón, aquesta va estar treballant per a ell en la seva consultora de forma no remunerada⁴⁴. Cal tenir en compte, però, que a fi i a efecte de sol·licitar aquest dret, tal i com ja s'analitzarà més endavant, la representació processal de la Carla hauria de reunir dades econòmiques suficients per tal de demostrar que en el moment de la mort en Ramón havia obtingut efectivament un increment patrimonial⁴⁵.

⁴² La successió d'en Ramón es regirà per la successió intestada degut a la manca d'institució d'hereu en testament.

⁴³ Vegeu art. 232-6 CCC a fi i a efecte d'aplicar les regles de càlcul per determinar el possible increment patrimonial del cònjuge respecte el qual es produeix la defunció.

⁴⁴ Vegeu STSJC (Sala de lo Civil i Penal, Secció 1ª), núm. 3/2012, de 9 de gener (RJ/2012/4203): "*Segons va establir la sentència d'aquesta Sala de 31 de març de 2005, la compensació econòmica per raó de treball "obeeix a un intent de mitigar els efectes propis del règim de separació de béns, que es caracteritza per la nul·la comunicació patrimonial d'ambdós cònjuges, sent la plasmació encara que molt tardana, de la resolució núm. 37/1978, de 27 de setembre del Consell d'Europa, referida a la igualtat dels consorts en dret civil [...] La sentència de 27 d'abril de 2000 ja deia, en termes generals, que sempre que un cònjuge treballi sense retribució generarà un enriquiment a favor de l'altre". Tot que s'entengui produït aquest enriquiment, com bé exposa la STSJC (Sala de lo Civil i Penal, Secció 1ª), núm. 51/2014, de 17 de juliol (RJ/2014/4749): "és pressupòsit de la compensació que en el moment del cessament de la convivència conjugal els excedents econòmics fruit del treball d'ambdós o de la distribució de tasques pels sosteniment de la família només hagin revertit en un d'ells o hagin revertit en un d'ells en major mesura respecte de l'altre".*

⁴⁵ Vegeu SAP Barcelona (Secció 12ª), núm. 489/2014, de 17 de juliol (JUR/2014/239752): "*La determinación de una compensación económica por razón de trabajo en procedimiento matrimonial exige de quien persigue tal reconocimiento acompañar una propuesta de inventario que incluya sus propios bienes y los del otro cónyuge, con indicación de su valor y el importe de las obligaciones, así como cualquier otra información documentada de relevancia patrimonial".*

El dret analitzat seria l'únic derivat de l'extinció del règim econòmic que s'originaria davant la dissolució del matrimoni. És interessant mencionar, tot i que de forma breu, que no s'originarà el dret a prestació compensatòria de l'art. 233-14 CCC ja que aquest neix dret en virtut d'un desequilibri derivat d'una ruptura de la convivència en el sí d'una crisi matrimonial. Aquest supòsit no és el que ens ocupa ja que no ens trobem davant d'una crisi de parella sinó davant de la mort d'un dels membres integrants d'aquesta⁴⁶.

2.7.2 Drets viduals que pertocuen a la Carla

1. *Dret al parament de l'habitatge.* En virtut de l'art. 231-30 CCC a la Carla li pertocaria el dret de propietat sobre el parament de l'habitatge familiar, entenent per aquest el conjunt de robes, mobiliari i estris que integren l'habitatge conjugal. Cal tenir en compte que les joies, els objectes artístics o històrics, així com també aquells béns amb valor artístic no formaran part del parament de la llar; amb lo qual passarien a integrar el cabdal relict⁴⁷.
2. *Possible dret a any de viduïtat o any de plor.* Per disposició de l'art. 231-31 CCC, en el cas que la Carla no esdevingués usufructuària universal, podria gaudir del dret d'any de viduïtat. Sembla ser, però, que per la seva condició de cònjuge vídua sí que gaudirà d'aquest dret d'usdefruit, quedant inoperatiu el dret a l'any de viduïtat. El dret d'any de viduïtat li atribuiria la possibilitat de continuar usant l'habitatge conjugal i ser alimentada amb càrrec al patrimoni de l'herència, gaudint del nivell de vida que havia mantingut en el seu matrimoni durant el termini d'un any des de la mort del cònjuge difunt. Cal recordar, de nou, que aquest dret propi del Dret Civil Català només operaria *en cas que la Carla no tingués condició de usufructuària*, degut a que ambdós drets persegueixen la mateixa finalitat: no deixar al cònjuge vidu en situació de desempara i desprotecció.

⁴⁶ Situació diferent es produiria en el cas que, en un context de crisi de parella, s'hagués produït un cessament de la convivència entre en Ramón i la Carla i, abans del transcurs d'un any des de la separació de fet, en Ramón hagués mort. En aquest supòsit, atenent a lo disposat en l'art. 233-14.2 CCC sí que s'originaria a favor de la Carla el dret a una prestació compensatòria.

⁴⁷ PUIG FERRIOL, L. "Institucions del Dret Civil de Catalunya II-2", València Ed. Tirant Lo Blanc (2014) pàg. 263.

2.8 Destí successori dels béns d'en Ramón.

En aquest últim epígraf es treballaran els drets successòries que es deriven de la mort d'en Ramón tot determinant la destinació dels seus béns d'acord amb les regles de la successió ab intestato. Així doncs, s'efectuarà un anàlisi de les persones a les quals correspondran els seus béns així com les persones que tindran un dret d'ús sobre aquests i per tant en podran disposar.

Als efectes successoris que ens interessen en aquest apartat és convenient recordar que en l'exposició de fets del cas se'ns detalla que en Ramón mor l'any 2013 arrel d'un vessament cerebral sense haver procedit a ordenar la seva successió; ni a través de testament ni a partir d'heretament. En aquest estat de coses i davant la manca d'institució d'hereu per part del causant, el preceptuat de l'art. 411-3.2 CCC i l'art. 441-1 CCC ens condueix a concloure que, a la mort d'en Ramón, s'haurà de procedir a l'obertura de la seva successió intestada; successió que ve regulada pel Títol IV del Llibre IV del Codi Civil de Catalunya.

Seguint les regles de la successió *ab intestato*, concretament la norma continguda en l'art. 442-1.1 CCC, podem sostenir que l'herència d'en Ramón es diferirà en favor de la Martina, per ser aquesta la seva filla⁴⁸. Així doncs, d'acceptar-se l'herència per part dels representants de la *Martina* (possibles tutors nomenats) aquesta esdevindria hereva a títol universal, succeint al seu pare en tots els seus drets. En aquest sentit, adquiriria tant els seus béns com els seus drets i es subrogaria en les obligacions d'en Ramón que no s'haguessin extingit per la seva mort⁴⁹. No obstant lo anterior, de l'herència de la Martina s'exclouria el parament de la llar, el qual, tal i com ja s'ha comentat anteriorment, pertocaria a la Carla per ser la cònjuge vídua.

En aquest punt de l'exposició cal parar atenció als béns que tenia Ramón en el moment de la seva mort. Dels antecedents fàctics del supòsit es desprèn que aquest era *cotitular* d'un bé immoble que havia estat l'habitatge familiar durant el seu primer matrimoni amb en Vincenzo; a més, també era cotitular d'un altre bé immoble situat a Manresa i que constituïa el seu actual domicili. És important posar de relleu la pretensió que ostentava en el seu procediment de divorci relativa a la compravenda de l'immoble del que era titular juntament amb en Vincenzo, ja que en el cas que en

⁴⁸ Només en cas que la Martina no acceptés l'herència aquesta diferiria en favor de la Carla per ser-ne la cònjuge vídua (*Art. 442-3 CCC*).

⁴⁹ És interessant tenir en compte que la Martina té capacitat per succeir al seu pare, en Ramón, ja que de l'*art. 412-1 CCC* es deriva que poden succeir totes aquelles persones que hagin nascut o hagin estat concebudes en el moment de la mort del causant. A més, no concorre en la seva persona cap causa d'indignitat successòria de les previstes en l'*art. 412-3 CCC* ni cap circumstància d'inhabilitat successòria de les contemplades en l'*art. 412-5 CCC*.

Ramón efectivament hagués comprat la quota d'en Vincenzo, esdevenint l'únic titular, la Martina esdevindria la propietària exclusiva d'aquest immoble.

D'altra banda, en el supòsit que en Ramón no hagués comprat la quota d'en Vincenzo, la Martina passaria a ser *cotitular* juntament amb aquest últim, tenint un quota del cinquanta per cent sobre l'immoble.

Aquesta mateixa situació és la que es produiria respecte l'immoble situat a Manresa; sent aquest d'en Ramón i de la Carla, a la mort d'en Ramón la Martina succeiria al seu pare i estaria en situació de *cotitularitat* juntament amb la Carla, ostentant cada una un cinquanta per cent.

L'última menció que cal realitzar en relació al destí successori dels béns d'en Ramón és la relativa a que tots els *béns privatus* que pogués tenir en Ramón no especificats en el cas passarien a formar part del cabdal relicte de l'herència i, per tant, serien de la Martina per ser-ne l'hereva universal, esdevenint-ne la *titular exclusiva*.

És interessant tenir en compte que en virtut de l'art. 451-3 CCC la Martina no només és hereva d'en Ramón sinó que també té la condició de *legitimaria*. Val a dir, doncs, que la Martina gaudeix d'aquesta condició gràcies a l'atribució legal que realitzen els arts. 451-1 i 451-3 CCC, els quals preveuen en favor dels fills del causant el dret a obtenir un valor patrimonial de l'herència del seu progenitor, el qual els hi pertoca per disposició de llei i del qual el causant progenitor no en pot renunciar.

Una vegada determinat el destí successori dels béns d'en Ramón i partint que la Martina esdevindria la titular d'aquests béns, és important tenir en compte que, la Carla disposarà d'un dret de gaudi sobre la universalitat dels béns d'en Ramón, dret conceptualitzat amb el *dret de usdefruit universal*, atorgat per disposició legal de l'art. 442-4 CCC, el qual empara la situació d'aquell cònjuge que sent vidu no esdevé hereu en la successió del seu cònjuge per tenir aquest descendència i derivar-se l'herència en favor dels descendents. Aquest dret opera sens perjudici de l'opció de commutació que li reconeix l'art. 442-5 CCC consistent en la possibilitat d'optar entre el gaudiment total de l'herència o el gaudiment de l'habitatge conjugal i l'obtenció d'una quarta part alíquota de l'herència.

Cal posar de relleu que en el cas la Carla no pogués satisfer les seves necessitats⁵⁰

⁵⁰ Tal i com pròpiament disposa l'art. 452-1 CCC, les necessitats del cònjuge premort no són iguals per a tothom sinó que es valoren atenent al cas particular tot observant el nivell de vida del que gaudia durant la convivència, el patrimoni relicte, l'edat del cònjuge supervivent, el seu

s'orgiria el dret al gaudiment de la quarta vidual; dret successori previst en l'art. 452-1 i ss CCC. Aquest atorga al seu titular en situació de necessitat la possibilitat d'obtenir de l'herència la quantitat que li calgui per atendre les seves necessitats, tenint en compte que aquesta quantitat mai podria sobrepassar una quarta part de l'actiu hereditari líquid. Sens perjudici del que es pogués acreditar en procediment destinat a aquest reconeixement considero que, d'entrada i partint dels antecedents fàctics del cas, seria difícil que a la Carla se li atorgués el dret a la quarta vidual. Aquesta valoració la fonamento en les circumstàncies personals que l'envolten. Així doncs es tracta d'una noia jove, amb uns estudis universitaris d'enginyeria industrial, amb unes perspectives econòmiques si més no òptimes i per tant amb la possibilitat i capacitat de poder emprendre un futur per ella mateixa i atendre les seves pròpies necessitats.

Per últim, és interessant realitzar alguna reflexió al voltant de l'acceptació de l'herència per part de la Martina. En primer terme cal tenir en compte que al ser la Martina menor d'edat, si bé té capacitat d'obrar aquesta no és plena. Així doncs, en la generalitat dels casos seran els progenitors el que acceptaran o repudiaran l'herència dels seus fills, amb la particularitat que, en cas de repudi, aquests necessitaran d'autorització judicial. Ara bé, una vegada mort en Ramón, al estar determinada la filiació de la Martina únicament en favor d'aquest, aquesta menor es quedaria sense progenitors amb pàtria potestat havent de instituir-se en favor seu un *tutor designat judicialment*. Aquesta institució de tutor es podria realitzar de forma provisional fins que alguna persona pròxima a la menor, com en Vincenzo o els seus avis, procedís a efectuar-ne l'adopció. Aquesta persona designada com a tutora procediria a efectuar-ne l'acceptació a benefici d'inventari com a opció que li pertoca per disposició de l'art. 461-16 CCC per la seva condició de menor d'edat, i la posterior administració destinada a custodiar allò adquirit (art. 461-24 CCC).

estat de salut, els salaris o les rentes que percebi això com també les perspectives econòmiques que pugui tenir.

3. Conclusions

1. El matrimoni celebrat entre en Vincenzo i en Ramón és vàlid i una vegada inscrit produeix plens efectes en el territori espanyol, no resultant impediment que la *lex personae* d'en Vincenzo no permeti el matrimoni homosexual. Dependrà de la legislació de cada estat la validesa transfronterera del mencionat matrimoni.
2. A dia d'avui, en virtut de la legislació vigent i la jurisprudència actual no es pot inscriure la filiació de la Martina en el Registre Civil en favor d'en Vincenzo, per resultar aquesta contrària a l'ordre públic internacional i contradir la filiació que legalment es preveu des de la legislació interna, és a dir, la filiació determinada pel part en favor de la mare gestant.
3. Arrel del precedent jurisprudencial europeu creat a través d'una recent sentència del TEDH existeix fonament per defensar que la prohibició d'inscripció vulnera la vida privada i familiar dels nadons, afectant clarament a la seva pròpia identitat. Aquest recent posicionament adoptat pel TEDH sembla apuntar a un canvi de tendència en favor del reconeixement i inscripció d'aquestes filiacions.
4. Davant la falta de pacte de règim econòmic atorgat en capitulacions matrimonials, el règim que regularà les relacions econòmiques d'en Ramón i en Vincenzo serà el de separació de béns, al ser el previst en defecte d'acord per la legislació civil catalana, la qual resulta d'aplicació.
5. Davant la falta de pacte entre en Vincenzo i en Ramón a l'hora de preveure la llei aplicable al seu divorci, els Tribunals espanyols, en base a la seva competència judicial internacional per conèixer de la demanda de divorci, es regiran per la legislació espanyola, la qual resulta d'aplicació en ser la llei de la residència habitual d'ambdós cònjuges en el moment de presentar la demanda; més concretament s'aplicarà el Dret Civil Català, per ser la normativa vigent a la unitat territorial de residència.
6. Davant la manca de pacte entre en Ramón i la Carla acordant el règim econòmic matrimonial, el règim de separació de béns serà el que regirà en les seves relacions econòmiques en ser el previst per defecte en la legislació que els hi resulta d'aplicació atenent al criteri de veïnatge civil català en comú.

7. Si bé en Ramón parteix d'una posició més avantatjosa en relació a la pretensió de guarda exclusiva sobre la Martina, al ser-ne el progenitor i constar la filiació d'aquesta únicament en favor seu, el cert és que la pretensió d'en Vincenzo relativa a la guarda compartida també és viable ja que, tot i no ser-ne el progenitor, aquest últim ha estat una persona molt pròxima a la menor, ha estat integrat en el seu nucli familiar i ha exercit *in natura*, les funcions pròpies d'un pare. Considero, per tant, que ambdues pretensions de guarda podrien prosperar degudament.
8. Degut a l'estreta vinculació entre l'atribució de l'ús de l'habitatge familiar i l'atribució de la guarda, la petició d'en Vincenzo relativa a l'ús de l'habitatge té més facilitats de prosperar en cas que se li atorgui la guarda compartida. Ara bé, de no atribuir-se la guarda compartida la pretensió podria prosperar igualment si demostra trobar-se en una situació de major necessitat així com també la possibilitat d'en Ramón de mantenir les despeses d'un nou habitatge per a ell i la Martina.
9. A priori, entenent que del cas es desprèn que en Ramón i la Carla estaven casat i no estaven separats de fet, en Manel i en Ramón no podrien ser considerats parella de fet, al estar afectat l'últim per un impediment personal. De donar-se la situació de separació de fet, en Manel podria intentar obtenir el reconeixement a través de demostrar una convivència amb en Ramón.
10. Arrel de la mort d'en Ramón, la Carla gaudiria del dret al parament de la llar, com a dret vidual; també podria gaudir del dret a una compensació econòmica per raó de treball, com a dret derivat de l'extinció del règim econòmic matrimonial, A més, en cas de no esdevenir usufructuària universal dels béns d'en Ramón gaudiria de l'any de viduïtat.
11. La Martina esdevindria legitimària i hereva a títol universal dels drets d'en Ramón esdevenint cotitular dels béns dels que era copropietari en Ramón i titular en exclusiva d'aquells que li pertoquessin de forma única. Aquesta ordenació operaria sens perjudici del dret de gaudi de la Carla d'usdefruit universal, per ser-ne la cònjuge vídua, així com també del possible dret de quarta vidual per l'hipotètic supòsit que la Carla no pogués atendre les seves necessitats; supòsit que, atenent a l'edat de la Carla, la seva formació i les seves expectatives considero força remot.

4. Emissió de les recomanacions dirigides als clients

Abans d'entrar a realitzar l'epíleg de recomanacions que considero adients al cas, és interessant posar de relleu que, en l'exposició de fets, no se'ns indica a quin dels subjectes interessa l'emissió del dictamen. Aquest fet ens ha donat la oportunitat de valorar el supòsit des d'una perspectiva global, analitzant diversos punts de vista i plantejant les diferents estratègies que es podrien seguir des de cada part.

Personalment, considero que aquest ha estat un exercici enriquidor per a mi i el valoro com una pràctica a adquirir de cares al futur exercici professional, on no només serà important valorar les possibles opcions de la nostra defensa, sinó també plantejar-nos quins possibles arguments es poden esgrimir de contrari.

Una vegada exposat lo anterior, i sense més preàmbuls, a continuació efectuaré un seguit de recomanacions dirigides als diversos subjectes que protagonitzen el nostre cas, en Vincenzo, en Ramón, en Manel i la Carla.

En primer lloc partirem del supòsit que fos en *Vincenzo* qui ens hagués encomanat la defensa en el sí del seu procediment de divorci. A fi d'analitzar la viabilitat dels seus objectius, en l'apartat d'anàlisi legal s'han efectuat un seguit de valoracions sobre la procedència de l'atribució de l'ús de l'habitatge i de la guarda compartida sobre la Martina; doncs bé, sotmetent a criteri jurídic aquestes pretensions entenc que *cabria i seria viable* l'exercici d'ambdues en el sí del procediment de divorci.

Partint d'aquesta consideració, des del meu punt de vista una bona estratègia seria posar èmfasi en el dret d'en Vincenzo a obtenir una guarda compartida ja que l'atorgament d'aquesta pretensió ajudaria a que ens concedissin l'atribució en l'ús de l'habitatge; més tenint en compte que en Ramón no sol·licita l'atribució d'aquest ús.

D'entre els possibles arguments a desenvolupar per defensar el dret a la guarda compartida es podria destacar la funció de pare que en Vincenzo ha assumit *in natura*, el fet de ser una persona molt pròxima a la Martina per haver conviscut amb ella en la mateixa llar amb una clara relació d'afectivitat, etc. També seria interessant apel·lar a l'interès del menor en el sentit que una formalitat com és la inscripció de la filiació no ha de perjudicar a la menor en el gaudiment del que ella entén com al seu progenitors. Una altra possibilitat, no excloent de les anteriors, seria enfocar la guarda compartida

en base al fet que la Martina hagués passat més temps amb en Vincenzo, degut a que en Ramón estava més dedicat a crear la seva empresa.

Des del punt de vista de l'atribució de l'ús de l'habitatge, sabem que aquest s'atorga de forma preferent a qui ostenta la guarda sobre els menors i, en situació de guarda compartida, a aquell cònjuge més necessitat. És per aquest motiu que interessa complementar l'argumentació anterior amb l'aportació de tot el material probatori possible enfocat a demostrar una *millor situació econòmica* d'en Ramón enfront d'en Vincenzo. A més, seria interessant que d'aquest material probatori es desprengués la capacitat i possibilitat d'en Ramón de sostenir les despeses d'un nou habitatge per a ell i per a la Martina. Aquest extrem seria molt important pel supòsit en què, sent-nos negada la guarda compartida, haguéssim d'aconseguir l'atribució de l'ús de l'habitatge per motiu de necessitat.

Per demostrar aquests factors caldria obtenir documentació bancària, declaracions tributaries, escriptures, nòmines, etc. Val a dir, però, que segons el meu punt de vista, les circumstàncies que es desprenen del cas en relació a la situació econòmica de cada un dels cònjuges són força favorables a en Vincenzo i ajuden a crear una aparença i una visió de major necessitat d'aquest últim.

En segon lloc, de ser advocats d'en Vincenzo podria ocórrer que aquest ens plantequés la qüestió relativa a les possibles opcions de les que disposa per tal que es reconegués la filiació de la Martina en favor seu. Davant d'aquesta situació considero que li hauríem d'informar de la posició jurisprudencial actual del TS en el sentit de la impossibilitat de practicar la inscripció. Tot i això seria interessant esperar-lo posant al seu coneixement el posicionament del TEDH. En aquest context caldria advertir-lo que, si bé seria molt probable que d'acudir al TEDH aquest Tribunal li reconegués la filiació, aquest seria un procés extremadament lent, ja que seria necessari que esgotés totes les instàncies internes inferiors. Així doncs, tot i ser una opció, el meu consell dirigit a en Vincenzo seria iniciar procediment d'adopció, procediment judicial previst en el Títol II del Llibre III de la Llei d'Enjudiciament Civil de 1881, a fi d'obtenir la pàtria potestat de la Martina i, a més, restar a l'espera de la Instrucció que s'està preparant des del Ministeri de Justícia en relació l'ordre de practicar el reconeixement de la filiació derivada de ventre de lloguer tot analitzant veure com afectarà aquesta als contractes realitzats de forma anterior a la seva emissió.

D'assumir la representació d'en *Ramón* en el procediment de divorci, una vegada estudiat el cas en els termes que s'han vingut plantejant en l'apartat d'anàlisi legal, seria interessant efectuar les recomanacions i assumir les estratègies que s'expressen a continuació.

Considero que optar per la sol·licitud de guarda exclusiva és del tot viable. Si bé el fet que en *Ramón* tingui reconeguda la filiació és un element de pes per tal que li sigui concedida la guarda exclusiva (al preveure la llei la guarda sobre qui en tingui la pàtria potestat, sent només atorgada la filiació a altres persones excepcionalment) seria convenient no acomodar-nos en aquest argument i reforçar la pretensió amb arguments que creessin en el jutgador una convicció que aquesta és la millor opció pel benestar de la menor. Alguns motius que podrien ajudar a crear aquesta convicció serien la inseguretats i els entrebancs que es podrien causar en el dia a dia el fet que en *Vincenzo* en tingués la guarda però no pogués realitzar certs actes per a la seva filla per no tenir-ne la pàtria potestat, la distància entre els domicilis, una possible voluntat d'en *Vincenzo* de tornar al seu país d'origen, etc.

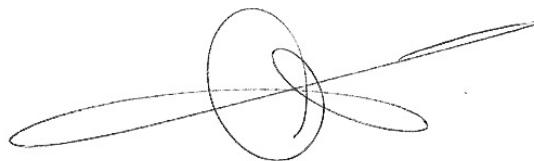
Per lo que respecta a la compra de l'immoble, segons el meu punt de vista, seria recomanable aconsellar-li, en la mesura que la relació ho permetés, l'inici d'un període de mediació; mediació que sempre és benvinguda per part dels Tribunals. De cares a la negociació en seu de mediació seria important crear una visió d'entesa entre en *Vincenzo* i en *Ramón* ja que, segons el meu punt de vista, poden concórrer interessos comuns en relació a l'habitatge. Així doncs, d'una banda en *Vincenzo* pretén que l'ús de l'habitatge li sigui atribuït en base a un motiu de necessitat: no es pot mantenir i ningú el pot acollir. En aquesta tessitura, el fet que en *Ramón* li comprés la seva quota seria injectar en l'economia d'en *Vincenzo* suficient cabal com perquè no quedés vinculat a l'ús de l'immoble sinó que pogués satisfer els seus interessos de la forma que li fos més convenient. Així doncs, seria interessant enfocar la negociació en el sentit que la compra de l'immoble produeix beneficis a ambdues parts.

Una vegada efectuades les anteriors recomanacions relatives al procediment de divorci anem a centrar l'atenció en la posició d'en *Manel*. En cas de ser encarregat un estudi jurídic a instàncies d'en *Manel* per tal que valoréssim la possibilitat de ser reconegut com a parella de fet d'en *Ramón*, una vegada estudiats els aspectes legals que s'han valorat en l'apartat d'anàlisi jurídic, li recomanaríem compilar material probatori per acreditar una convivència d'un mínim de dos anys amb en *Ramón* de la que es desprengués l'existència d'una relació amb un projecte de vida en comú. Així

doncs, de cares a poder obtenir aquest reconeixement seria interessant aportar possibles contractes de lloguer, extractes bancaris de comptes corrents conjunt, poder contactar amb persones que poguessin testificar sobre la relació que mantenien, etc. D'aquesta forma es demostraria que en Ramón estava separat de fet i per tant no impedit per l'impediment personal per a ser-li reconeguda una parella de fet, i que, a més, constituïa una parella de fet amb en Manel.

En cas d'assumir la representació de la *Carla* se li recomanaria iniciar un procediment judicial pel reconeixement del dret a la obtenció de compensació econòmica per raó de treball; pretensió que, una vegada estudiat el cas, es considera del tot viable i amb possibilitats de prosperar. En aquest punt cal tenir present que juntament amb la demanda s'hauria d'incorporar un càlcul dels increments patrimonials i del suposat desequilibri de la Carla, per haver treballat aquesta per en Ramón sense remuneració; tot això seguint les regles de càlcul que estableix el Codi Civil de Catalunya. A més, aquesta demanda s'hauria d'interposar abans del període de tres anys des de la mort d'en Ramón, ja que, passat aquest termini, l'acció de reclamació es considera prescrita per disposició de l'art. 232-11 CCC. Per últim, se li recordaria que, a causa de la mort del seu marit la llei li confereix de forma directa drets com són l'usdefruit universal de l'herència i el dret al parament de la llar (sens perjudici del dret a quarta vidual en cas de necessitat o any de viduïtat en cas de no procedir usdefruit), així doncs, en cas de veure's privada d'aquests s'hauria d'iniciar procediment judicial, seguit pels tràmits del judici verbal, per tal de que hi hagués un cessament de la pertorbació d'aquests.

A Barcelona, a 19 de desembre de 2014.

A handwritten signature in black ink, consisting of several overlapping loops and a long horizontal stroke extending to the right.

Georgina Jaime Esteve

Col. Núm. 15662356